

**SYSSELMANNEN
PÅ SVALBARD**

RAPPORT 2019

REGISTRERING AV KULTURMINNER I SVEAGRUVA I FORBINDELSE
MED AVVIKLING OG OPPRYDNING ETTER GRUVEDRIFTEN

Kulturminner i Sveagruva

**Kartlegging og dokumentasjon av fredete og verneverdige
kulturminner i Sveagruva, askeladden id 263621**

Ved Lise Loktu & Mikael A. Bjerkestrand, Longyearbyen, 25.11.2019.

Saksopplysninger

Forvaltningsområde	
Saksnummer 360	17/01413
Askeladden id	263621
Gammel Askeladden id	159020, 159021, 144344, 222201 og 222191
Dokumentdato	25.11.2019 / <i>Revidert: 12.02.2020</i>
ved	Lise Loktu / Sysselmannen på Svalbard Mikael A. Bjerkestrand / Svalbard museum

Forsidefoto: Etter brann i arbeiderbrakke «A-baracken» i 1920 (ukjent fotograf). Tekniska Museet (digitalsmuseum.se).

Sammendrag

I forbindelse med stortingets vedtak om opprydding og avvikling av gruvevirksomheten i Sveagruva og Lunckefjell, varslet Sysselmannen på Svalbard og Riksantikvaren om at det var behov for en bedre kartlegging og dokumentasjon av automatisk fredete og verneverdige kulturminner som berøres av oppryddingen. Sysselmannen gjennomførte i denne forbindelse en kulturminneregistrering i Sveagruva i juni-juli 2019. Etterarbeid og rapport er gjennomført i perioden august-november 2019. Arbeidet er gjort i samarbeid med Svalbard museum.

Kulturminneregistreringen har i hovedsak omfattet arealer som har vært berørt av aktivitet under den svenske driftsperioden (1917-1925) og den første norske driftsperioden (1935-1949). Formålet har vært å kartlegge og dokumentere automatisk fredete og verneverdige kulturminner og gjenstander som berøres av oppryddingsarbeidet. Dette innebærer bygninger, tufter, teknisk- industrielle kulturminner, arkeologiske kulturminner, gjenstander og landskapselementer knyttet til gruvemiljøene fra disse periodene. Dette innebærer også gamle veier, kulltipper og andre terrenginngrep. Resultatene fra undersøkelsen skal benyttes i videre vurderinger av hvilke kulturminner og landskapselementer som skal bevares, samt hvordan disse best kan beskyttes under oppryddingsarbeidet.

Undersøkelsen har resultert ny og mer detaljert kunnskap om kulturminnene i Sveagruva. Registreringen har påvist totalt 107 enkeltminner. Av disse er 51 enkeltminner tidligere registreringer som er kontrollregistrert og har fått ny geometri og ny beskrivelse/tolkning. 56 av disse er nyregistrerte kulturminner som ikke var registret i Askeladden tidligere. Dette er en økning av antall enkeltminner på over 50% sammenlignet med tidligere registreringer. Alle nye data fra kartleggingen har blitt registret under en ny lokalitet med id-nummer 263621.

Under feltarbeidet ble det samlet inn og listeført 314 gjenstander som er automatisk fredet eller vurdert som verneverdig. Utførlig katalogisering og dokumentasjon av gjenstandene skal utføres av Svalbard museum i løpet av 2020, og vil fremstilles i en egen rapport.

Innhold

Saksopplysninger	2
Sammendrag.....	2
Innhold	3
1. Om rapportens oppbygning	5
2. Overordnede føringer og rammer for arbeidet	6
2.1 Vedtak om avvikling og opprydning i Svea og Lunckefjell.....	6
2.2 Svalbardmiljølovens bestemmelser om kulturminner	6
2.3 Kulturminneforvaltningens rolle i opprydningsarbeidet	6
2.4 Forholdet mellom gjeldende arealplan og opprydningsplanen for fase 2b.....	7
3. Om kulturminneregistreringen	9
3.1 Saksopplysninger.....	9
3.2 Tidligere registreringsarbeid og kunnskapsgrunnlag.....	10
3.3 Avgrensing	11
3.4 Spesielt om gjenstander.....	12
4. Fremgangsmåte / metodebruk.....	13
4.1 Dokumentasjon.....	13
4.2 Datasamling i felt	13
4.3 Kartfesting og produksjon av geometri	13
4.4 Bruk av drone og egenproduserte ortofoto.....	14
4.5 Spesielt om Askeladden / id 263621	14
5. Gjennomføring.....	15
5.1 Organisering og deltagere.....	15
5.2 Fremdriftsplan	16
6. Kilder / referanser	17
6.1 Gamle kart	17
6.2 Gamle foto.....	19

7. Kort om Sveas historie	20
7.1 Den svenske driftsperioden (1917-1925)	20
7.2 Store Norskes første driftsperiode (1935-1949)	21
7.3 Perioden 1950-1987.....	22
7.4 Oppstart av dagens drift (2001-2016).....	23
8. Resultater fra undersøkelsen.....	24
8.1 Registrerte kulturminner i Svea.....	25
8.2 Område 1a <i>Massetippene</i>	26
8.3 Område 1b <i>Gruvedalen</i>	28
8.4 Område 2 <i>Sentrumsområdet</i>	30
8.4.1 <i>Nærmere om gamle veifar i område 2</i>	32
8.5 Område 4 <i>Barryneset, verkstedet og flyplassområdet</i>	34
8.5.1 <i>Nærmere om id 263621-104 Funnområde Barryneset</i>	36
8.5.2 <i>Nærmere om bygninger på Barryneset</i>	37
8.5.3 <i>Nærmere om Radioanlegget</i>	38
8.6 Områder med potensiale for funn.....	40
8.7 Gjenstander.....	45
8.8 Vurdering av landskapet.....	46
9. Konklusjon / sammendrag	48

1. Om rapportens oppbygning

Denne rapporten fremstiller registrerte data fra kulturminneregistrering i Sveagruva 2019.

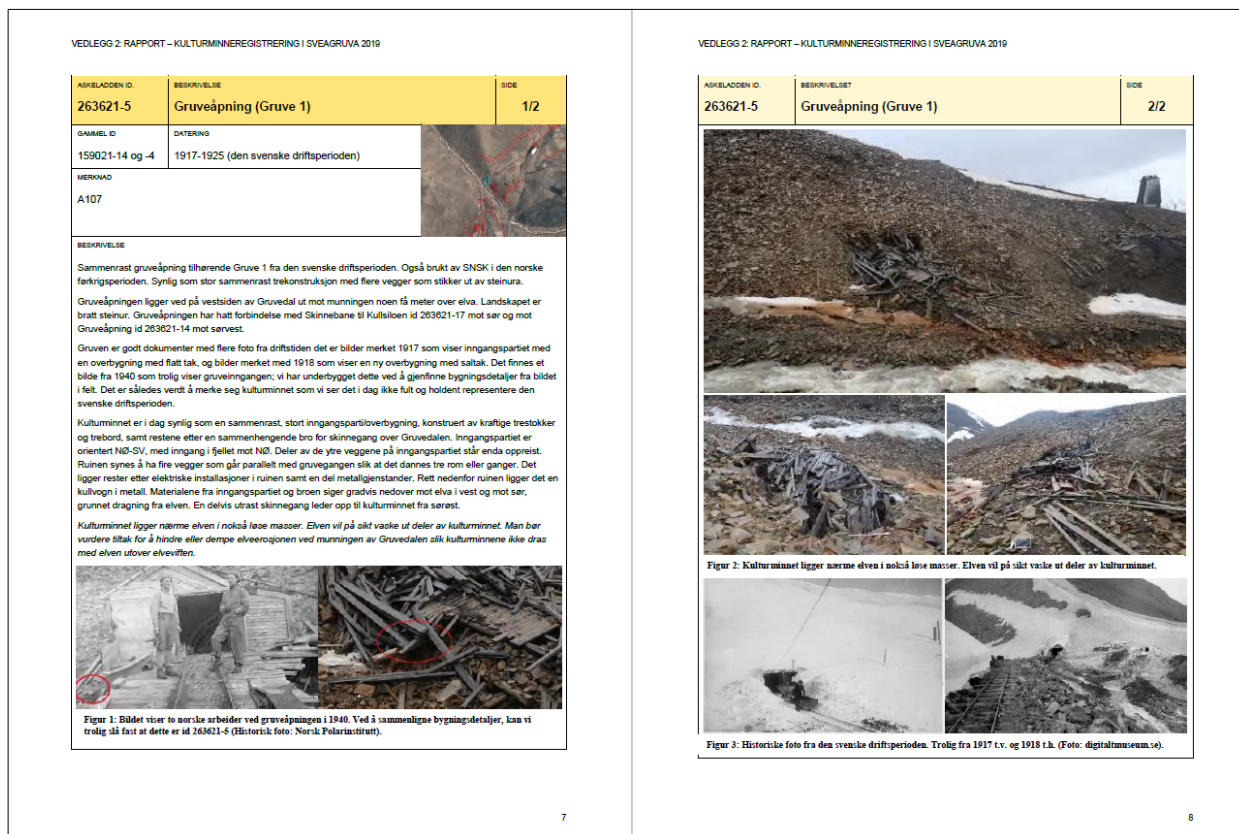
Innledningsvis vil rapporten redegjøre for saksopplysninger og formål med registreringen i kapittel 2 og 3. Videre vil registreringens organisering, deltagere og fremgangsmåte omtales i kapittel 4-5. Bruk av kilder og referanser er omtalt i kapittel 6, og en kort fremstilling av Sveas historie i kapittel 7.

Registreringens resultater er omhandlet i kapittel 8, hvor funnene er overordnet framstilt kart og tabell.

Detaljerte fremstillinger av kulturminnene er fremstilt i en egen kulturminnekatalog i vedlegg 2. Referanse mellom kart, tabeller og kulturminnekatalog er kulturminnes id-nummer: 263621-*enkeltminne-nr.*

Kulturminnekatalogen gir relativt detaljerte beskrivelse av hvert enkelt kulturminne. Beskrivelsene følger et relativt fast mønster, hvor det blant annet oppgis alder (datering), funksjon, tilstand og beliggenhet. Oppgitt datering henviser hvorvidt kulturminnernes opprinnelse kan knyttes til den svenske eller den norske driftsperioden. Dette utelukker ikke at anlegg kan ha blitt brukt i flere driftsperioder.

Ved spørsmål og kommentarer til rapporten bes henvendelse rettes til kulturminneforvaltningen hos Sysselmannen: firmapost@sysselmannen.no.

Figur 1: Kulturminnekatalogen gir en detaljerte beskrivelse av hvert enkelt kulturminne (vedlegg 2).

2. Overordnede føringer og rammer for arbeidet

2.1 Vedtak om avvikling og opprydning i Svea og Lunckefjell

Regjeringen besluttet i 2017 at gruvevirksomheten i Svea og Lunckefjell skulle avvikles og at det skulle skje en opprydding, jf. Nærings- og fiskeridepartementets (NFD) budsjettproposisjon St.prp.nr.1 (2017-2018), som senere ble vedtatt i Stortinget. Opprydningsarbeidet er regulert i sml § 64 Opprydding. Her heter det at når en virksomhet eller deler av den opphører, skal tiltakshaveren på egen kostnad fjerne fra området alle installasjoner på overflaten, alt avfall og andre etterlatenskaper som ikke er fredete kulturminner etter sml kapittel V

Utgangspunktet er at det ikke skal legges til rette for annen aktivitet i Svea når opprydningen er gjennomført, men at dette ikke utelukker at enkelte gjenværende «kalde» bygg kan stilles til disposisjon for reiseliv og forskning, tilsvarende andre steder på Svalbard.

Dette har siden blitt presisert av Justis- og beredskapsdepartementet (JD), Polaravdelingen: «I dette ligger at infrastruktur og bygg i all hovedsak skal fjernes, herunder dypvannskai, flyplass, vei og kraftverk, tankanlegg, mv, men at enkelte detaljer i opprydningsarbeidet vil avhenge av miljømyndighetenes vurderinger. Det fremgår også at med kalde bygg menes bygninger uten vann og strømforsyning. Fredede kulturminner skal ivaretas. Vi vil komme nærmere tilbake til spørsmålet om hva som ligger i kalde bygg, men presiserer at dette kun skal være enkeltstående forlatte bygg».

I henhold til Svalbardmiljøloven § 64 er det Sysselmannen på Svalbard som har ansvar for å påse at området føres «tilbake til sitt opprinnelige utseende», og har hjemmel til å gi pålegg om tiltak, herunder om behandling av forurenset grunn. Sysselmannen skal også påse at det utarbeides en plan for opprydding og bevaring av kulturminner etter sml kapittel V.

2.2 Svalbardmiljølovens bestemmelser om kulturminner

Vern av kulturminner er regulert i svalbardmiljøloven kapittel V. Det overordnede prinsippet er at Svalbards kulturminner skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet og som et ledd i en helhetlig miljøforvaltning.

På Svalbard er alle kulturminner fra tiden før 1946 automatisk fredet. I tillegg er alle spor etter menneskegraver, herunder kors og andre gravmarkeringer, samt bein og beinrester i og på markoverflaten, automatisk fredet uavhengig av alder. Det samme gjelder skjelettresten på slakteplasser for hvalross og hval, og i forbindelse med selvskudd for isbjørn.

2.3 Kulturminneforvaltningens rolle i opprydningsarbeidet

Som nevnt, har Sysselmannen etter sml § 64 ansvar for at det utarbeides en plan for oppryddingen i Svea, hvor også bevaring av kulturminner inngår. Sysselmannen er også regional kulturminnemyndighet og står for det daglige forvaltningsarbeidet av kulturminner på Svalbard. Riksantikvaren er imidlertid faglig direktorat og dispensasjonsmyndighet for fredete kulturminner på Svalbard, og kan instruere Sysselmannen. Riksantikvaren har også myndighet til å frede kulturminner som er yngre enn 1945.

Det er Sysselmannen som forbereder saker for Riksantikvaren i frednings- og dispensasjonssaker og gir en tilrådning i enkeltsaker. For nærmere info om roller i miljøforvaltningen, henvises det veileder for [Arealplanlegging og konsekvensutredninger på Svalbard](#).

Når det gjelder oppryddingen i Svea, har imidlertid Sysselmannen det overordnede koordineringsansvaret for miljømyndighetenes arbeid i forbindelse med oppryddingen, jf. brev fra Klima- og miljødepartementet datert 5. desember 2018. Riksantikvaren skal gjøre kulturminnefaglige vurderinger og bistå med innspill til tiltak som kan virke inn på fredete og verneverdige kulturminner.

Overordnede føringer fra regjeringen at all vesentlig infrastruktur i Svea skal fjernes, men at fredede kulturminner skal bevares. Vurdering av bevaring av kulturminneverdier i Svea, gjøres i et helhetlig miljøperspektiv ut i fra Sysselmannens rolle som miljømyndighet. Dette innebærer at vurderingen gjøres også med hensyn til andre ansvarsområder knyttet til forvaltning av naturverdier og forurensing..

2.4 Forholdet mellom gjeldende arealplan og oppryddingsplanen for fase 2b

Oppryddingsplanen for fase 2b er under arbeid, og planlegges ferdigstilt 1.mars 2020. Gjeldende arealplan for Svea vil imidlertid være gyldig til utløpsdato 1. juli 2020. Dette innebærer at arealplanen og oppryddingsplanen vil kunne fungere parallelt i en periode.

Det betyr at arealplanens bestemmelser og Sysselmannens vedtak om innskrenking av sikringssoner innenfor planområdet vil opprettholdes inntil utløpsdato, eller til noe annet blir fastsatt i arbeidet med oppryddingsplanen for fase 2b. Ved konflikt skal oppryddingsplanen gå foran arealplanen. Under oppryddingsarbeidet for fase 2b skal derfor oppryddingsplanen etter sml § 64 være gjeldene.

Spesielt om datagrunnlag/geometri for kulturminner i Svea

Sommerens feltarbeid har resultert i nyregistrering av en mengde kulturminner. I tillegg er det gjort endringer i avgrensning av allerede kjente kulturminner. De nye registreringene avviker derfor fra kulturminnegeometrien som fremstilles i arealplanen.

Ny kulturminnegeometri for Svea og katalog med beskrivelser og tolkninger av alle kulturminner er utførlig fremstilt i denne rapporten. Datagrunnlaget for denne rapporten skal derfor være gjeldene for arbeidet med kulturminner i oppryddingsplanen for fase 2b, for eksempel ved utarbeidelse av spesifikke retningslinjer for behandling av kulturminner i oppryddingsarbeidet (blant annet sikringstiltak, kjørefrie soner, rekkefølgekrav o.l.).

Oppdatert kulturminnegeometri kan fås ved henvendelse til kulturminneforvaltningen hos Sysselmannen: firmapost@sysselmannen.no. Nytt datagrunnlag for Sveagruva kan også lastes ned fra Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Beskrivelser av enkeltminner vil være oppdatert innen mars 2020.

Spesielt om vedtak knyttet til gjeldende arealplan (utløper 20. juli 2019).

I forbindelse med tidligere arealplanarbeid har Sysselmannen fattet to vedtak om innskrenking av sikringssonen til automatisk freda kulturminner, datert 26.10.2005 og 20.02.2017. Disse innskrenkingene er fremstilt i arealplankartet (se også avgrensning i figur 1). Merk at disse sikringssonene er fastsatt fra gammel kulturminnegeometri som avviker fra nytt datagrunnlag, og må ikke benyttes i arbeidet med

opprydningssplanen. Sysselmannen vil oppheve vedtak om innskrenking av sikringssonene når planen oppheves slik at de lovfestede sikringssonene igjen blir gjeldende.

Riksantikvaren har videre fattet vedtak om en generell dispensasjon for vedlikehold av eksisterende infrastruktur, datert 21.02.2017. Dispensasjonsvedtaket innebærer hovedsakelig nødvendig vedlikehold og utvidelse av eksisterende infrastruktur knytte til vei, vann, avløp, rørgater, fjernvarme og kabler. Dispensasjonsvedtaket er innarbeidet i arealplanens bestemmelser. Vedtaket er derfor gyldig inntil arealplanens utløpsdato, eller til noe annet blir fastsatt i arbeidet med opprydningsplanen for fase 2b.

Figur 2: Oversikt over båndleggingssoner i arealplan fra 2017. Båndleggingssonene er basert på Sysselmannens vedtak om innskrenking av sikringssonen i henholdsvis 2005 og 2017. Sysselmannen vil oppheve vedtak om innskrenking av sikringssonene når planen oppheves slik at de lovfestede sikringssonene igjen blir gjeldende. Kart: Lise Loktu / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstitut.

3. Om kulturminneregistreringen

I forbindelse med stortingets vedtak om opprydding i Svea, varslet Sysselmannen på Svalbard og Riksantikvaren om at det var behov for en bedre kartlegging og dokumentasjon av automatisk fredete og verneverdige kulturminner som berøres av oppryddingen (jfr. brev datert 07.12.2018). Bakgrunnen for varselet var at det er behov for mer kunnskap om kulturminnene i forbindelse med utarbeidelse av oppryddingsplanen.

Sysselmannen gjennomførte i denne forbindelse en kulturminneregistrering i Sveagruva i juni-juli 2019. Etterarbeid og rapport er gjennomført i perioden august-november 2019. Rapport og kulturminnekatalog er revidert februar 2020. Feltarbeidet og etterarbeidet er gjort i samarbeid med Svalbard museum.

Resultatene fra undersøkelsen skal benyttes i videre vurderinger av hvilke kulturminner og landskapselementer som skal bevares, samt hvordan disse best kan beskyttes under oppryddingsarbeidet.

3.1 Saksopplysninger

Sysselmannen leverte 17.04.2018 en rapport med foreløpig redegjørelse av kjente kulturminneverdier i Svea: *Rapport. Kulturminner i Svea. Redegjørelse og vurdering av kulturminner i Svea i forbindelse med avvikling, opprydding og tilbakeføring av terreng*. Som en oppfølging av dette varslet Sysselmannen og Riksantikvaren om at det er behov bedre kartlegging og dokumentasjon (jfr. brev datert 07.12.2018). Dette varselet var utgangspunktet for det kartleggingsarbeidet som nå er gjort i Svea, men det understrekes at det har kommet flere presiseringer og endringer underveis i prosessen.

Riksantikvaren varslet tidlig i saken at de ønsker å bevare et helhetlig gruelandskap fra den svenske driftsperioden (1917-1925), samt den første norske driftsfasen (1935-1949), (jfr. Riksantikvarens brev datert 04.02.2019). Dette omfattet i utgangspunktet bygninger, tufter, teknisk- industrielle kulturminner, arkeologiske kulturminner, gjenstander og landskapselementer knyttet til gruvemiljøene fra disse periodene. Dette omfattet også gamle veier, kulltipper og andre terrenginngrep som hører til disse gruvemiljøene.

I forlengelsen av dette, varslet Riksantikvaren oppstart om fredning av inntil 10 bygg fra den første norske driftsperioden, som trolig ble bygget i perioden 1946-1949.

Arbeidet med å innhente kunnskap om kulturminneverdier ble videre blitt delt opp i to faglige utredninger, som har pågått parallelt:

- 1) **Fredningssaken:** Denne utredningen har omfattet innhenting av kunnskap for fredningsprosessen til bygningene fra perioden 1946-1949, blant annet om byggenes tilstand, behov for istandsettinger og kostnader knyttet til dette, behov for bruk av byggene, samt ansvar for vedlikehold etter oppryddingen.
- 2) **Kulturminneregistrering:** Denne utredningen har omfattet bedre kartlegging og dokumentasjon av automatisk fredete og verneverdige kulturminner og gjenstander i Svea, samt landskapstilpasninger tilknyttet aktiviteten i de to periodene.

Som følge av de utredninger som er gjort i forbindelse med fredningssaken, har Riksantikvaren senere frafalt varselet om fredning av inntil ti bygninger. Årsaken til dette er at utredningene har avdekket at det ikke finnes grunnlag for å imøtekomme miljømyndighetenes krav til en forvaltningsplan som regulerer ansvar, vedlikehold og bruk av byggene etter opprydningen. Uten en forvaltningsplan vil bevaring av bygningsmasse av denne størrelsen være uforenlig med målsetningene i opprydningsplanen. Dette innebærer at bevaring av bygg fra etter 1945 skal avgjøres etter utredning om behov for bruk og ansvar for istandsetting og vedlikehold.

Riksantikvarens har imidlertid presisert at de fortsatt ønsker å bevare et helhetlig gruvelandskap fra den svenske driftsperioden (1917-1925), samt den første norske driftsfasen (1935-1949). Dette har blitt spesifisert til å gjelde flest mulig kulturminner fra de to periodene, men at det likevel må gjøres en konkret vurdering av de enkelte kulturminnene ved konflikt med andre miljøfaglige hensyn.

Bevaring av kulturminner i Svea omfatter derfor i utgangspunktet flest mulig kulturminner fra den første svenske driftsperioden (automatisk fredete) og den første norske driftsperioden (1935-1949)¹. Dette omfatter automatisk fredete bygninger (Transformatortårnet, Saloonen og Vinboden), tufter, teknisk-industrielle kulturminner, arkeologiske kulturminner, gjenstander og landskapselementer knyttet til gruvemiljøene fra disse periodene. Dette innebærer også gamle veier, kulltipper og andre terrenginngrep som hører til disse gruvemiljøene.

Det understrekes at kulturminnemyndigheten vil fastsette endelige beslutning om de enkelte objektene i forbindelse med opprydningsplanen for fase 2b, og at det kan gjøres unntak hvis dette sees som hensiktsmessig i opprydningsplanen.

3.2 Tidligere registreringsarbeid og kunnskapsgrunnlag

Det har tidligere vært gjennomført flere kartlegginger av kulturminner i Svea i forbindelse med arealplanarbeid. Siste gang det ble gjennomført mer eller mindre systematiske kartlegging var i forbindelse med utarbeidelse av siste gjeldende arealplan for Svea (2017-2020).

Tidligere registreringer har imidlertid blitt gjort med formål om bevaring av Sveasamfunnet. Kartleggingene og dokumentasjonen er derfor ikke utført tilstrekkelig i lys av den omfattende opprydningen som nå skal gjennomføres, med fjerning av infrastruktur og tilbakeføringer av terreng.

Tidligere registreringer og befaringer som er benyttet som grunnlag er Dag Avango (2001), Bergmesteren på Svalbard v/Peter J. Brugmans (2007, 2012 og 2016) og Sysselmannen på Svalbard (2018).

Bergmesteren på Svalbard v/Peter J. Brugmans har også bidratt med muntlige beretninger på flere befaringer.

¹ Unntak er stående bygninger fra 1946-1949, med mindre spesifikke bygg settes igjen etter avtale om eierskap, vedlikehold og bruk som er i tråd med opprydningens formål.

3.3 Avgrensning

Kulturminneregistreringen har i hovedsak omfattet de arealer som har vært berørt av aktivitet under den svenske driftsperioden (1917-1925) og den første norske driftsperioden (1935-1949). Formålet har vært å kartlegge og dokumentere automatisk fredete og verneverdige kulturminner og gjenstander som berøres av opprydningsarbeidet. Som nevnt i kapittel 3.1, innebærer dette bygninger, tufter, teknisk- industrielle kulturminner, arkeologiske kulturminner, gjenstander og landskapselementer knyttet til gruvemiljøene fra disse periodene. Dette innebærer også gamle veier, kulltipper og andre terrenginngrep.

Registreringen har tatt utgangspunkt i den kunnskapen som ble produsert under siste registrering, som var i forbindelse med arbeid med arealplan 2017-2020. Figur 3 viser hvilke arealer/områder som hovedsakelig har vært berørt av feltarbeidet. Det gule feltet viser hvor det har vært forventet å kunne påvise bevarte kulturminner, gjenstander, og landskapselementer tilknyttet gruvemiljøene fra overnevnte perioder.

Det understrekes at tilstandsvurderinger og dokumentasjon av fredete og bevaringsverdige bygg ikke omfattes av denne rapporten. Informasjon om tilstandsvurderinger av bygg kan fås ved henvendelse til kulturminneforvaltningen hos Sysselmannen: firmapost@sysselmannen.no. Overordnet informasjon om fredete og bevaringsverdige bygg er fremstilt i kart, tabeller og i kulturminnekatalogen.

Figur 3: Oversikt over hvilke arealer/områder som hovedsakelig har vært berørt av feltarbeidet i 2019. Det gule feltet viser hvor det har vært forventet å kunne påvise bevarte kulturminner, gjenstander, og landskapselementer tilknyttet gruvemiljøene fra overnevnte perioder. Kart: Lise Loktu / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstitutt.

3.4 Spesielt om gjenstander

Kartlegging, innsamling og dokumentasjon av fredete og verneverdige gjenstandsmateriale har vært en viktig del av kulturminneregistreringen. Sysselmannen på Svalbard har forvaltningsansvaret for fredete gjenstander på Svalbard. Svalbard museum har etter avtale ansvar for å oppbevare disse gjenstandene på vegne av Sysselmannen, samt eventuelle verneverdige gjenstander med stor lokalhistorisk verdi.

Det finnes en mengde gjenstander i Svea fra den svenske og den første norske driftsperioden. Det har imidlertid aldri vært gjennomført en systematisk kartlegging av automatisk fredete eller verneverdige gjenstander.

Det var på forhånd kjent at det har ligget automatisk fredete gjenstander i Saloonen. Saloonen har fungert som et lokalt museum i Svea, hvor mindre gjenstander fra tidligere driftsperioder har vært oppbevart. Dette er hovedsakelig mindre gjenstander fra dagligliv, kontordrift og verktøy fra den svenske og den første norske driftsperioden.

Det ligger også mange automatisk fredete og verneverdige gjenstander i terrenget i Sveagruva. Dette kan være mindre gjenstander fra dagligliv og kontordrift, eller verktøy o.l. knyttet til de ulike verkstedene. Det er også en mengde større gjenstander som er fragmenterte rester etter større teknisk-industrielle anlegg. Mange av disse ligger i sin opprinnelige kontekst, tilknyttet en eller annen form for aktivitet, verksted eller anlegg. Eksempelvis ligger det en betydelig mengde gjenstander knyttet til Gruvesmien id 263621-22, fra den svenske driftsperioden, i lia SV for gruvedalselva.

Det finnes imidlertid en del større og mindre gjenstander som er flyttet fra sin opprinnelige kontekst, og er mer eller mindre tilfeldig plassert rundt i terrenget under tidligere opprydninger og utbygginger, som eksempelvis togvogn og trykkjele utenfor Hundegården id 263621-103, eller store metalldele utenfor Saloonen id 263621-64.

Undre registreringen ble det prioritert å kartlegge løse gjenstander som var oppbevart i Saloonen eller i andre bygninger i Sveagruva. Gjenstander som ble påvist i sin opprinnelige kontekst er ikke listeført eller plukket inn, men forsøkt beskrevet som en del av aktuelle lokalitetene. Større gjenstander som ligger rundt terrenget utenfor sin opprinnelige kontekst er registret som enkeltminner med eget id-nummer og er fremstilt i katalogen.

Gjenstandsfunnene vil omhandles nærmere i kapittel 8.7.

Figur 4: Gjenstander som ble oppbevart i Saloonen.

4. Fremgangsmåte / metodebruk

Registreringen ble gjennomført ved visuell overflateregistrering. Dette innebærer at området ble gjennomgått til fots, hvor det ble foretatt dokumentasjon av alle kulturminner. Formålet har vært å kontrollregistrere allerede kjente kulturminner slik de var fremstilt i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden, samt kartlegge kulturminner som ikke har vært registrert tidligere.

4.1 Dokumentasjon

Dokumentasjon av kulturminner er gjort ved kartfesting og romlig avgrensing (geometri), fotodokumentasjon og beskrivelser. Det ble ført strukturlister, fotolister og funnlister under arbeidet. Foreløpig dokumentasjon av gjenstander ble gjort ved foto og beskrivelse i lister.

Beskrivelser og foto av kulturminnene er framstilt i kulturminnekatalogen (vedlegg 2). Katalogen gir relativt detaljerte beskrivelse av hvert enkelt kulturminner. Beskrivelsene følger et relativt fast mønster, hvor det blant annet oppgis alder (datering), funksjon, tilstand og beliggenhet.

Foto er gjort med Canon G7X. Det har i tillegg vært benyttet drone for å produsere oversiktsbilder, ortofoto og 3D-modeller. Strukturer og anlegg ble fotografert med målestav og fototavle med Informasjonen «Svea, Dato, IDxxxx». Også gjenstander som lett kan flyttes ble dokumentert insitu med foto. Det ble i tillegg gjort enkle skisser der det var nyttig for å beskrive spesielle forhold.

4.2 Datasamling i felt

All skriftlig dokumentasjonen ble ført direkte på iPad. Sikkerhetskopiering og deling av data i felt ble gjort gjennom en skyløsning fra Jottacloud. Alle grunnlagsdata, som egenproduserte ortofoto, geometri, gamle bilder, dokumenter o.l. ble lagt inn i skyløsningen på forhånd, slik at de var tilgjengelig for alle feltdeltagere til enhver tid.

Under feltarbeidet ble alle nyregistrerte data sikkerhetskopierte i skyløsningen daglig. Ettersom det er mobildekning i Svea ble data på iPad synkronisert i sanntid, slik at alle nyregistrerte data ble tilgjengelig umiddelbart på alle dataenheter (iPad og pc).

4.3 Kartfesting og produksjon av geometri

Kartfesting og romlig avgrensing av kulturminner innebærer fysisk avgrensing av enkeltobjekter, men også større aktivitetsområder som representerer en sammenhengende aktivitet, hendelse eller et større anlegg (og består av flere enkeltobjekter).

Romlig avgrensing av kulturminner ble tegnet direkte på egenproduserte, georefererte ortofoto. Egenproduserte ortofoto ble lagt inn på iPad på forhånd. Alle grunnlagskart/ortofoto ble i tillegg gjort tilgjengelig i Jottacloud på forhånd, slik at nødvendige kartdata kunne hentes ut etter behov.

Produksjon av ny geometri ble gjort med ArcGis Collector installert på iPad. Geometri er senere bearbeidet med ArcGis Online og ArcMap. Kartgrunnlag som ble benyttet under felt- og etterarbeid er: Grunnkart NP, Askeladden WMS, Sysselmannens egenproduserte ortofoto.

Bearbeiding av geometri og kartproduksjon til rapporten er gjort av Trygve S. Røysland og Lise Loktu fra Sysselmannen på Svalbard, og Mikael A. Bjerkestrand fra Svalbard museum.

4.4 Bruk av drone og egenproduserte ortofoto

Det finnes tilgjengelige satellittbilder av Svea med god oppløsning for oversiktsformål. Denne oppløsningen er imidlertid ikke tilfredsstillende til å oppfylle registreringsens formål med romlig avgrensning av kulturminneområder.

For å få oppdaterte ortofoto med mer hensiktsmessig oppløsning for registreringsarbeidet, gjennomførte Sysselmannen dronefotografering av Svea samfunn før registreringen startet. Formålet var å effektivisere registreringsarbeidet, slik at avgrensning av kulturminneområder kunne tegnes direkte i kartet. For at ortofoto skulle få en datastørrelse som er hensiktsmessig å jobbe med, ble arbeidet delt opp flere soner.

Bilddata som er samlet inn vil også kunne benyttes for å produsere 3D-modeller av terreng, bygninger og anlegg. Det ble også tatt en rekke oversiktsbilder av Svea samfunn.

Sysselmannen utførte dokumentasjon med drone i to omganger. I uke 24 ble det fotografert områder i det sentrale sentrum, som har vært hovedområdet for registreringen. I tillegg bisto Sysselmannen Store Norske med å fotografere noen områder i uke 26, blant annet Höganeshøvet, Kapp Amsterdam, Susesjøen og Isdammen.

Fotograferingen ble gjort med DJI Matrice 210 RTK med DJI Zenmuse X5S kamera og DJI MFT 15mm/1.7 ASPH optikk. Piloter i uke 24 var Lise Loktu og Tommy Dahl Markussen / Sysselmannen på Svalbard. Piloter i uke 26 var Espen Olsen og Anders Haugerud / Sysselmannen på Svalbard. Etterarbeid og produksjon av ortofoto er gjort med programvaren Agisoft. Bearbeiding av data er gjort av Tommy Dahl Markussen og Trygve Sikveland Røysland / Sysselmannen på Svalbard.

4.5 Spesielt om Askeladden / id 263621

Kulturminner i Svea har tidligere vært mer eller mindre systematisk registrert i forbindelse med arealplanarbeid. Registeringene har vært gjort i flere faser over mange år, og har derfor noe ulik kvalitet. De gamle registreringene har resultert i tre forskjellige id-nummer i Askeladden. Dette er id 159020, 159021, 144344, 222201 og 222191.

Kulturminneregistreringen i 2019 har påvist en stor andel nyregistrerte kulturminner. I tillegg har alle kulturminner, også de som var kjent fra før, fått ny geometri med mer nøyaktig avgrensning og nye beskrivelser/tolkninger. Det ble derfor vurdert som u hensiktsmessig å benytte gamle id-nummer til de nye registreringene, ettersom dette ville gitt et svært uoversiktlig resultat. Dette må også sees i lys av at området vil fremstå svært annerledes etter opprydningen er fullført.

Alle nye data fra kartleggingen har nå blitt registrert under en ny lokalitet med nytt id-nummer: **263621**. Alle kulturminner beliggende i Svea samfunn ligger nå under en lokalitet med 107 enkeltminner. Nyregistrerte kulturminner og gamle id-nummer på tidligere registreringer er merket i strukturlistene. Det understrekes at mange av de nyregistrerte kulturminnene kan ha vært allment kjent tidligere, uten at de har vært registrert i Askeladden. Merk at tidligere registrerte kulturminnene forstått er søkbare på gammelt id-nummer i Askeladden.

5. Gjennomføring

5.1 Organisering og deltagere

Sysselmannen på Svalbard har hatt ansvar for koordinere og gjennomføre feltarbeidet, i samarbeid med SNSK og andre relevante myndigheter/partner. Sysselmannen har gjennomført feltarbeidet med bistand fra en arkeolog/feltleder fra Svalbard museum. I tillegg har Sysselmannen tilsatt fire midlertidige arkeologer som har bidratt til feltarbeidet. Svalbard museum håndterer innsamlede gjenstander etter avtale med Sysselmannen.

Registreringsarbeidet ble utført av til sammen fem arkeologer. Fire arkeologer fra Sysselmannen ble organisert i to feltlag som ble koordinert av en feltleder fra Svalbard museum. Det ble etablert et midlertidig kontorsted i Svea under feltarbeidet.

De to feltlagene har være utstyrt med nødvendig sikkerhets- og dokumentasjonsutstyr, og har hatt ansvar for å kartlegge ulike områder. Feltlagene har levert dokumentasjon fortløpende til feltleder.

Feltleder har hatt overordnet ansvar for gjennomføring og koordinering av feltarbeidet etter planen. Feltleder har strukturert og behandlet innsamlede data fortløpende under feltarbeidet, for å minske tidsbruken på etterarbeid utover høsten.

Innkvartering

Feltarbeiderne var innkvartert i Svea under administrativ forpleining.

Sikkerhet

Alle feltarbeiderne gjennomgikk nødvendige sikkerhetskurs før feltarbeidet startet, hovedsakelig isbjørnsikring og bruk av våpen.

Deltagere	Rolle	Tilhørighet / kontaktinfo
Lise Loktu	Prosjektleder / Seniorrådgiver kulturminneforvaltning	Sysselmannen på Svalbard lise.loktu@sysselmannen.no
Mikael A. Bjerkestrand	Feltleder / Arkeolog	Svalbard museum registrator1@svalbardmuseum.no
Tanja Larssen	Arkeolog	Sysselmannen på Svalbard
Silje Sivertsvik	Arkeolog	Sysselmannen på Svalbard
Ingrid Haarstad Rekkavik	Arkeolog	Sysselmannen på Svalbard
Bernt-Johnny Bertheussen	Arkeolog	Sysselmannen på Svalbard

Tabell 1: Oversikt over prosjektansvarlig, tilhørighet og kontaktinfo.

5.2 Fremdriftsplan

Registreringsprosjektet som helhet har vært delt inn i tre faser: **1) Forarbeid**; innhenting av eksisterende kunnskap, dronefoto, **2) Feltarbeid**; kartlegging og dokumentasjon, og **3) Etterarbeid**; bearbeiding av data, rapport.

Feltarbeidet hadde oppstart under Svea-toktet i uke 26 (utreise med Polarsyssel), og ble gjennomført innenfor perioden uke 26-30 (24. juni-26. juli 2019), tilsammen fem uker i felt.

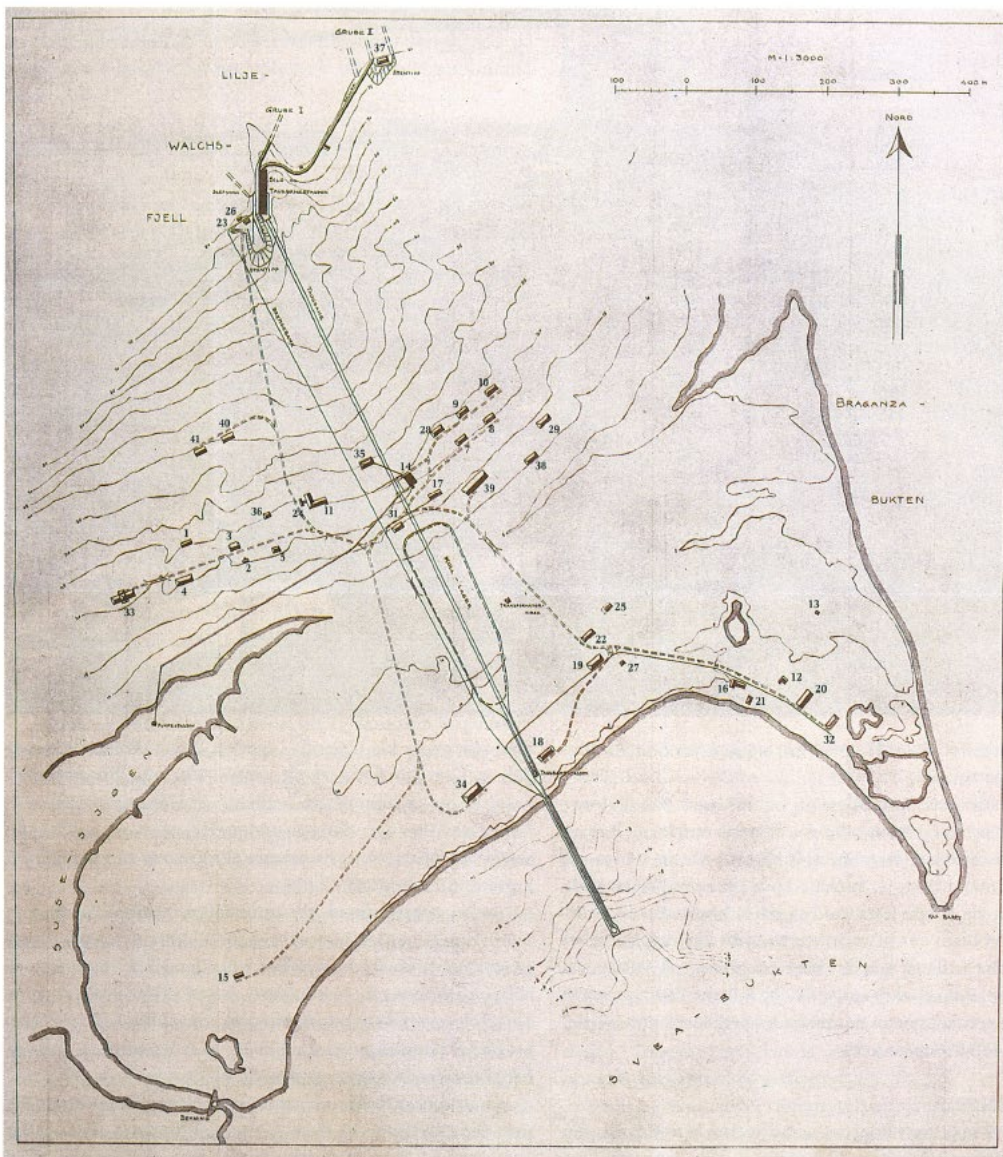
<p>1) Forarbeid Mars-juni 2019 <i>Lise Loktu</i> <i>Mikael A. Bjerkestrand</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Innhente eksisterende kunnskap om området: Gamle registreringer (geometri og beskrivelser), eventuelle tilstandsvurderinger, gamle bilder og kart. • Skaffe ressurser Syssemmannen utlyste fire midlertidige stillinger (arkeologer) for å bidra til feltarbeidet. • Dronefotografering uke 24 Produsere ortofoto av de områdene som skal registreres. • Detaljert arbeidsplan for gjennomføring av feltarbeidet
<p>2) Feltarbeid juni-juli 2019 <i>Mikael A. Bjerkestrand</i> <i>Tanja Larssen</i> <i>Silje Sivertsvik</i> <i>Ingrid Haarstad Rekkavik</i> <i>Bernt-Johnny Bertheussen</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Feltarbeidet har oppstart i uke 26 Utreise med Polarsyssel. Feltarbeidet ble gjennomført i perioden uke 26-30 (24. juni-26. juli 2019). • Tilstandsvurderinger bygg 1945-1949 Det ble utført tilstandsvurderinger av bygg i mai 2019.
<p>3) Etterarbeid August-November 2019 <i>Lise Loktu</i> <i>Mikael A. Bjerkestrand</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bearbeiding av data • Rapport: Kulturminnefaglig rapport fra feltarbeidet • Tilbakemelding SNSK: Utarbeides av SMS og RA.

6. Kilder / referanser

Analyser og tolkninger av registreringene er gjort med hjelp av gamle kart og fotografier.

6.1 Gamle kart

Det har vært benyttet seks gamle kart av Svea som har bidratt til å skille ut aktivitet fra ulike driftsperioder, og som er benyttet som referanse i kulturminnekatalogen. Spesielt kartet fra 1925/1941 har vært aktivt benyttet som hjelpemiddel under feltarbeidet og etterarbeid for å forsøke gjenfinne gamle bygninger og anlegg fra den svenske driftsperioden. Kartet er benyttet som referanse i kulturminnekatalogen for navngiving av bygg fra den svenske perioden.

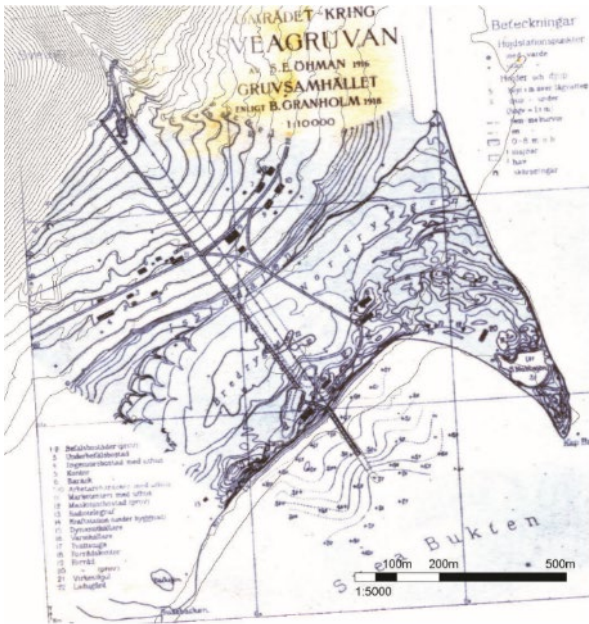

Anleggskart over Sveagrava fra desember 1941, etter et svensk kart fra oktober 1925.

- 1 Formannsbolig
- 2 Kontor
- 3 Formannsbolig
- 4 Funksjonærmesse
- 5 Sykhus
- 6
- 7 Barakke B
- 8 Barakke C
- 9 Barakke D
- 10 Barakke F
- 11 Bakeri og proviantlager
- 12 Barakke
- 13 Radiostasjon (demontert 1940)
- 14 Kraftstasjon
- 15 Sprengstoff-lager no. 1
- 16 Grønsak-lager
- 17 Reserve kraftstasjon (lokomobil)
- 18 Butikk
- 19 Hovedlager
- 20 Material-lager no. 1
- 21 Båthus
- 22 Stall og grisehus
- 23 Grubestue, grube I
- 24 Proviantbod
- 25 Hundegård
- 26 Grubesmie
- 27 Kjøtt-lager
- 28 Barakke F
- 29 Barakke G
- 30 Forsamlingslokale
- 31 Mekanisk verksted og smie
- 32 Material-lager no. 2
- 33 Funksjonærbolig
- 34 Sagbruk og trelast-lager
- 35 Bad og vaskehus
- 36 Formannsmesse
- 37 Grubestue, grube II
- 38 Sprengstoff-lager no. 2 (Kap Littrow)
- 39 Marketerteri
- 40 Bolig for arbeiderfamilier
- 41 Bolig for arbeiderfamilier

KOMMENTAR:
Kartet er tegnet direkte av et svensk kart fra 8. oktober 1925 fra Svenska Stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.

Figur 5: Kart over Sveagrava fra 1925/1941.

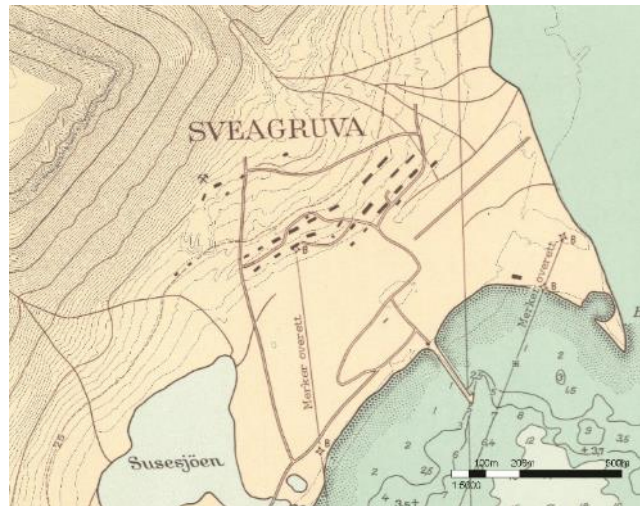
Figur 7: Kart 1916 / 1918.

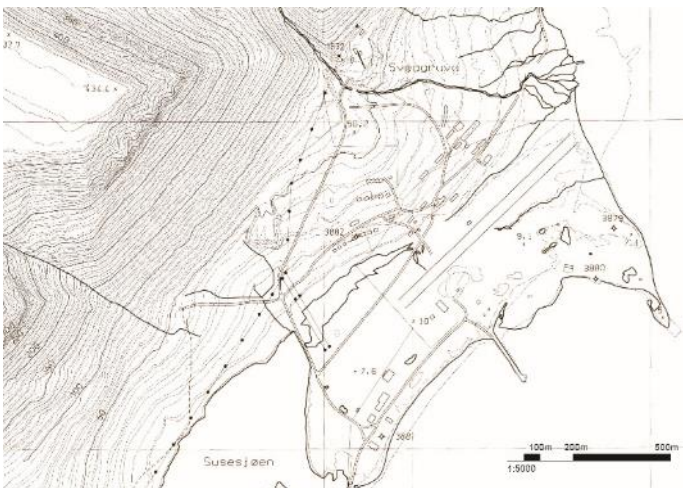
Figur 6: Kart 1950.

Figur 8: Kart 1964.

Figur 9: Kart 1964.

Figur 10: Kart 1993.

6.2 Gamle foto

Det finnes flere kilder til gamle foto fra Sveagruva. I arbeidet med rapporten har vi hovedsakelig benyttet foto fra disse kildene:

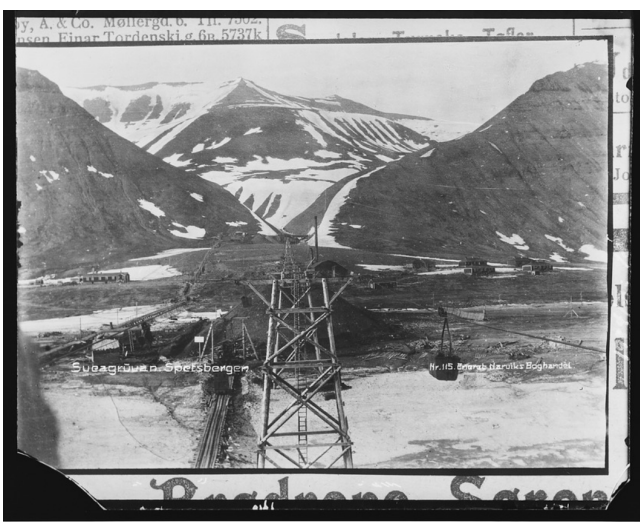
- Svalbard museums bildearkiv
- Digitaltmuseum.no
- Digitaltmuseum.se
- Store Norskes bildearkiv
- Norsk Polarinstitutt's bildearkiv og historiske flyfoto fra Toposvalbard.no

Figur 11: Foto fra digitaltmuseum.se.

Figur 12: Foto fra Stor Norskes bildearkiv.

Figur 14: Foto fra digitaltmuseum.no.

Figur 13: Foto fra Svalbard museums bildearkiv (Edmund Skevik).

7. Kort om Sveas historie

7.1 Den svenske driftsperioden (1917-1925)

Gruvedriften i Sveagruva ble startet opp av svenskene, derav navnet. Svenske naturforskere drev omfattende vitenskapelig aktivitet på Svalbard på slutten av 1800-tallet, og de første kullprøvene ble brakt til Stockholm i 1910. Området som ble kalt Sveagrufvan ble tatt som utmål av Bertil Högbom, på vegne av Jernkontoret og Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund.

Gruvedriften ble startet av AB Spetsbergens Svenska Kolfält i 1917, men deretter solgt i 1921 til Svenska Stenkolsaktiebolaget Sptesbergen. Dette selskapet utbygget driften videre med flere bygninger, inntil driften ble helt innstilt i 1925. Det ble skipet totalt ut 400 000 tonn kull fra Svea i perioden 1917-1925.

Anleggene ble kjøpt av Store Norske Spitsbergen Kulkompani i 1934.

Majoriteten av automatisk fredete kulturminner i svea stammer fra denne perioden.

Figur 15: Gruvearbeidere foran gruveåpning. Fra 1918 (digitalmuseum.se).

7.2 Store Norskes første driftsperiode (1935-1949)

I årene etter Store Norskes overtakelse ble det primært drevet undersøkelsesdrift, og i perioden 1935-37 arbeidet 30 personer i Svea. Produksjonsdrift ble ikke igangsatt før andre verdenskrig, hovedsakelig fordi Store Norske ønsket å konsentrere sin innsats i Longyearbyen.

Sommeren 1944 ble Svea skutt i brann av en tysk ubåt. Etter krigen satset Store Norske på en rask gjenoppbygging av driften i Svea, og Svea Vest ble åpnet.

Sesongen 1946–1947 befant det seg 215 mennesker i Svea. Anlegget sto ferdig rundt årsskiftet og i januar 1947 kom produksjonen i gang. I perioden 1945-49 ble det skipet ut totalt 200 000 tonn kull fra Svea. Utvinningen stoppet i 1949.

Det er flere automatisk fredete og bevaringsverdige kulturminner fra denne perioden.

Figur 16: Sveagruva i den første norske driftsperioden (Stor Norske).

7.3 Perioden 1950-1987

På 50- og 60-tallet foregikk det en viss undersøkelsesdrift og prospektering, men virksomheten i Svea var like fullt begrenset. Driften ble tatt opp igjen i 1970. I perioden 1970-76 arbeidet 25-30 personer i Svea og tok i alt ut 60 000 tonn kull.

Høsten 1975 ble det lagt frem nye utbyggingsplaner for Svea. Planene beskrev en årsproduksjon på 1 million tonn kull og forutsatte en bosetting på 700 personer, hvorav 450 skulle være ansatt i Store Norske. Planene ble imidlertid ikke gjennomført som foreslått. I stedet la Store Norske i juni 1980 frem en revidert plan for Svea. Denne forutsatte en trinnvis utbygging med en netto årsproduksjon på 250 000 tonn.

Resultatet ble imidlertid svakere enn forventet, og gruva ble lagt i driftshvile fra 1987. Bemanningen ble redusert til en vaktstyrke på inntil 12 personer.

Figur 17: Sveagruva i nyere driftsperioder (Stor Norske).

7.4 Oppstart av dagens drift (2001-2016)

Dagens drift ble startet i 2001 med åpningen av forekomsten Svea Nord, som er den største kullforekomsten hittil drevet på Svalbard. I forkant av dette ble det imidlertid store gjort utredninger for videre drift. I 1991 la Store Norske frem en prosjektutredning om det såkalte Sentralfeltet ved Svea, eller Svea Nord som graven heter. Gruvedriften forutsatte bygging av vei og kraftlinje fra Longyearbyen.

Høsten 1997 startet Store Norske et nytt utredningsarbeid med videreføring av kulldriften. Denne utredningen bygget på sentralfeltutredningen fra 1991, men konkluderte med at gruvedrift i sentralfeltet ikke betinget den omstridte veiforbindelsen til Longyearbyen. Utredningen ble fremmet som innspill til arbeidet med ny stortingsmelding om Svalbard.

Våren 1999 åpnet Stortinget for drift av en undersøkelsesstoll inn i Sentralfeltet. Vei opp til gruveinnslaget ble bygget sommeren 1999, og innslaget anlagt i oktober samme år. Undersøkelsene og prøvedriften bekreftet tidligere observasjoner, og Store Norske startet forberedelsene til permanent drift. Stortinget ga i desember 2001 tillatelse til permanent drift i Svea Nord.

En ny gruve ble åpnet i Lunckefjell i 2013. Den 1. oktober 2016 ble det innført tre års driftshvile i gruvedriften i Svea.

Figur 18: Satellittfoto av Svea (©Norsk Polarinstitutt).

8. Resultater fra undersøkelsen

Registreringen har påvist totalt 107 enkeltminner i Svea. Av disse er 56 nyregistrerte kulturminner, det vil si at de ikke var registrert i Askeladden tidligere. Dette er en økning av antall enkeltminner på over 50% sammenlignet med tidligere registreringer. I tillegg ble det hentet inn 314 listeførte gjenstander.

Alle kulturminner, både nyregistrerte og tidligere registrerte, har fått ny geometri og avgrensning, nye beskrivelser og tolkninger, samt ny fotodokumentasjon. Merk at mange av de tidligere registrerte kulturminnene er endret som følge av nye tolkninger.

Nyregistrerte kulturminner og gamle id-nummer på tidligere registreringer er merket i strukturlisten (vedlegg 1). Det understrekes at mange av de nyregistrerte kulturminnene kan ha vært allment kjent tidligere, uten at de har vært registrert i Askeladden. Tidligere registrerte kulturminner er forstått søkbare på gammelt id-nummer i Askeladden.

I det følgende kapittelet vil alle registeret kulturminner fremstilles i kart og tabell. Kulturminnene er fremstilt i detaljkart som korrelerer med områdeinndelingen for opprydningsplanen fase 2b. Inndelingene er ment å fungere som en hensiktsmessig referanse for oppryddingsprosjektet. Vi har videre delt inn område 1 i 1a og 1b (figur 19). Mer detaljerte beskrivelser og foto av kulturminnene er framstilt i kulturminnekatalogen (vedlegg 2).

Figur 19: Kulturminnene er fremstilt i detaljkart som korrelerer med områdeinndelingen for opprydningsplanen fase 2b. Inndelingene er ment å fungere som en hensiktsmessig referanse for oppryddingsprosjektet. Vi har videre delt inn område 1 i 1a og 1b, skillet er markert med grønn strek. Kart: Trygve Røysland / Sisselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstutt.

8.1 Registrerte kulturminner i Svea

Kartet under viser geometri for alle registrerte enkeltminner i Sveagruva, som har opprinnelse fra den svenske eller første norske driftsperioden (figur 20).

Bevarte kulturminner med opprinnelse fra den svenske tidsperioden ligger i hovedsak i lia NØ og SV for Gruvedaleselva (område 1b), i sentrumsområdet (område 2) og Barryneset (område 4). Dette er rester etter teknisk-industrielle kulturminner fra gruvedriften, som gruveåpninger, jernbanesviller, tufter og aktivitetsområder. Studier av gamle kart og foto viser at det meste av bygningsmassen fra den svenske driftsperioden er fjernet og tapt som følge av ødeleggelsene under 2. verdenskrig, samt utbygging av gruvesamfunnet i senere driftsperioder. Det best bevarte kulturmiljøet fra denne perioden ligger i lia nord for sentrum. Bevarte kulturminner med opprinnelse fra den første norske driftsperioden ligger i hovedsak i sentrumsområdet (område 2), men det er også bevarte massetipper og rester etter gruveanlegg i lia NV for sentrums (område 1a).

I kulturminnekatalogen er kulturminnes geografiske plassering i landskapet beskrevet med referanse til 2 lett gjenkjennelige landskapstrekk. Dette er akse mellom Gammelkaia og Gruvedalen, det vil si taubanetraseen som sees på 1925/1941-kartet (se vedlegg 5), og morenesletta som flyplassen ligger på (målt fra den nordvestre kanten).

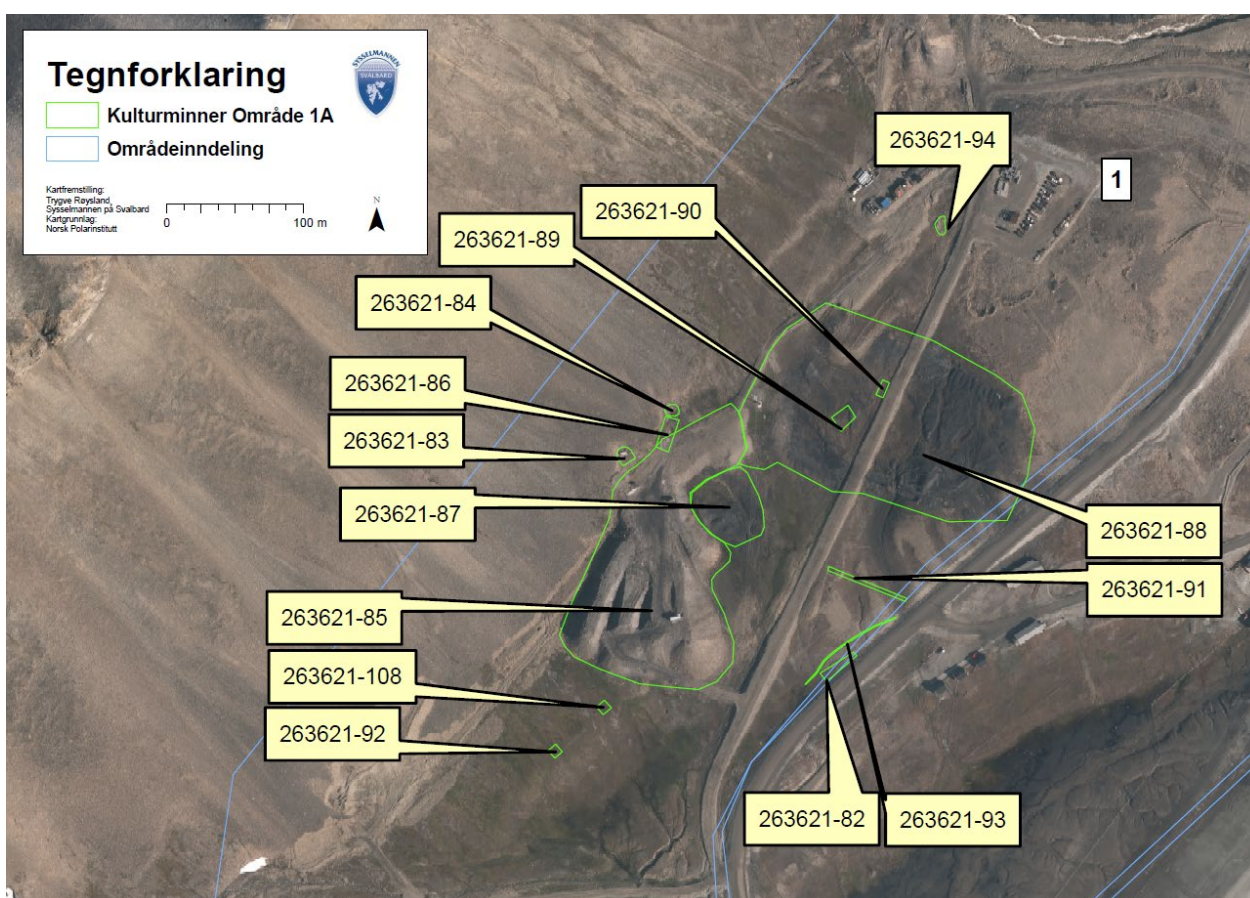
Figur 20: Oversiktskart som viser geometri for alle registrerte enkeltminner i Sveagruva, som har opprinnelse fra den svenske eller første norske driftsperioden. Kart: Trygve Røysland / Sisselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstittutt.

8.2 Område 1a Massetippene

De registrert kulturminnene innenfor dette området har hovedsakelig opprinnelse i den første norske driftsperioden i 1935-1949.

Dette er teknisk-industrielle kulturminner knyttet til gruvedriften, som ble etablert i perioden 1945-1949, blant annet tufter, gruveåpninger og rester etter gruveanlegg. Spesielt spor etter massetippen id 263621-85 og Galleri- og kulldeponi id 263621-88 dominerer området.

Området bærer preg av å være forstyrret av nyere driftsperioder.

Figur 21: De registeret kulturminnene i dette området har hovedsakelig opprinnelse i den norske driftsperioden. Dette er teknisk-industrielle kulturminner knyttet til gruvedriften, blant annet blant annet tufter, gruveåpninger og rester etter gruveanlegg. Kart: Trygve Røysland / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstittutt.

Tabell 2: Strukturliste for område 1a. Fullstendig strukturliste for id 263621 sees i vedlegg 1.

Askeladden ID		Beskrivelse	Strukturnr.	Gammel id / nyreg.
263621-82	1a	Tuft/bygningsrester	B105	Nyregistrert
263621-83	1a	Gruveåpning	B121	159020-1
263621-84	1a	Gruveåpning	B124	159020-2
263621-85	1a	Massetipp	B122	Nyregistrert
263621-86	1a	Tuft etter smørehall/verksted	B123	Nyregistrert
263621-87	1a	Tuft/bygningsrester etter Kullsilos	B126	Nyregistrert
263621-88	1a	Galleri og kulldeponi	B125	144344-15 (delvis)
263621-89	1a	Tuft/bygningsrester	B128	Nyregistrert
263621-90	1a	Tuft/bygningsrester	B130	Nyregistrert
263621-91	1a	Skinnebanetrase	D106	Nyregistrert
263621-92	1a	Tuft og bygningsrester	D107	Nyregistrert
263621-93	1a	Dreneringsgrøft	D106	Nyregistrert
263621-94	1a	Bygningsrester	D110	Nyregistrert
263621-108	1a	Tuft	D113	Nyregistrert

8.3 Område 1b Gruvedalen

De registrerte kulturminnene innenfor dette området har hovedsakelig opprinnelse i den svenske driftsperioden i 1917-1925.

Dette er teknisk-industrielle kulturminner knyttet til gruvedriften, blant annet tufter, gruveåpninger, jernbanesviller, aktivitetsområder o.l. I tillegg er det bevart ett stående bygg, som det eneste bevarte bygningen fra den svenske driftsperioden. Dette er transformatorårnet, id 263621-16.

Selv om også dette området er forstyrret av nyere driftsperioder, kan det sies å være det best bevarte kulturmiljøet fra den svenske driftsperioden.

Figur 22: De registeret kulturminnene i dette området har hovedsakelig opprinnelse i den svenske driftsperioden i 1917-1935. Dette er teknisk-industrielle kulturminner knyttet til gruvedriften, blant annet tufter, gruveåpninger, jernbanesviller, aktivitetsområder, rester etter gruveanlegg o.l. Kart: Trygve Røysland / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstitutt.

Tabell 3: Strukturliste for område 1b. Fullstendig strukturliste for is 263621 sees i vedlegg 1.

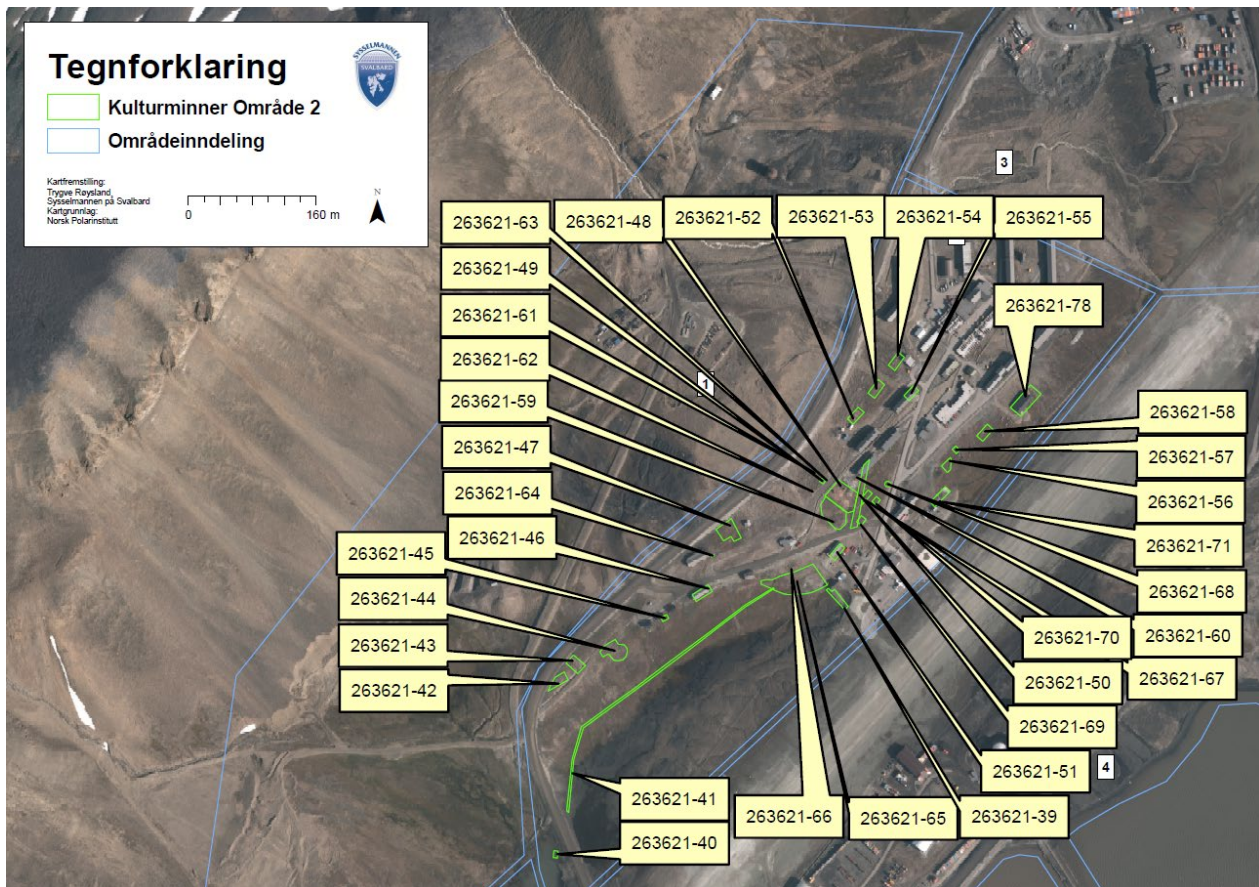
Askeladden ID		Beskrivelse	Strukturnr.	Gammel id / nyreg.
263621-1	1b	Vannrenne	A101	Nyregistrering
263621-2	1b	Gruveåpning	A102	159021-8
263621-3	1b	Gruveåpning med massetipp	A105	159021-6 & 5
263621-4	1b	Vei	A106	Nyregistrering
263621-5	1b	Gruveåpning	A107	159021-14 & 4
263621-6	1b	Gruveåpning	A108	159021-9
263621-7	1b	Gruveåpning	A109	159021-7
263621-8	1b	Gruveåpning	A110	Nyregistrert
263621-9	1b	Gruveåpning	A113	Nyregistrert
263621-10	1b	Tuft etter Gruvestue	A114	Nyregistrert
263621-11	1b	Massetipp	A116	Nyregistrert
263621-12	1b	Massetipp	A117	Nyregistrert
263621-13	1b	Galleriet øst for Gruvedalen	A119	159021-20
263621-14	1b	Gruveåpning	A120	159021-13
263621-15	1b	Gruveåpning	A121	Nyregistrert
263621-16	1b	Transformortårn	A122	159021-10
263621-17	1b	Kullsilø og Taubanestasjon	A123	159021-19
263621-18	1b	Gruveåpning	A124	159021-3 (feil geometri)
263621-19	1b	Gruveåpning	A125	Nyregistrert
263621-20	1b	Massetipp med skinnegang	A126	159021-15
263621-21	1b	Skinnegang mellom Bremsbanen og Galleriet	A128	159021-16 (innenfor)
263621-22	1b	Tuft etter Gruvesmie	A129	159021-16
263621-23	1b	Tut etter teknisk bygning	A130	Nyregistrert
263621-24	1b	Tuft etter Gruvestue	A131	159021-16 (innenfor)
263621-25	1b	Bremsbane	A132	Nyregistrert
263621-26	1b	Veifar	A134	Nyregistrert
263621-27	1b	Gruveåpning	A135	159021-17
263621-28	1b	Bremsbanetrase	A139	Nyregistrert
263621-29	1b	Taubanebukk	A140	Nyregistrert
263621-30	1b	Strømstolpe	A141	Nyregistrert
263621-31	1b	Kullflekker etter taubanelinjen	A142	Nyregistrert
263621-32	1b	Aktivitetsområde med mange gjenstander	A145	Nyregistrert
263621-33	1b	Ansamlinger med byggningsrester	A146	Nyregistrert
263621-34	1b	Aktivitetsområde	A201	222201-1
263621-35	1b	Aktivitetsområde	A202	Nyregistrert
263621-36	1b	Aktivitetsområde	A203	Nyregistrert
263621-37	1b	Gruveåpning	A204	159021-1
263621-38	1b	Aktivitetsområde gruvedrift	A205	159021-2

8.4 Område 2 Sentrumsområdet

De registrerte kulturminnene innenfor dette området har hovedsakelig opprinnelse i den første norske driftsperioden i 1935-1949.

Dette er blant annet tufter, taubanelinjer, kraftstasjon, jernbanesviller, aktivitetsområder o.l. Det er også bevart ni stående bygninger fra denne perioden. Det er i tillegg påvist seks tufter fra den svenske perioden som ligger under stående bygninger fra den norske perioden (figur 24).

Selv om også dette området er forstyrret av nyere driftsperioder, kan det sies at bygningsmassen utgjør et fragmentert kulturmiljøet fra den norske driftsperioden.

Figur 23: De registeret kulturminnene i dette området har hovedsakelig opprinnelse i den første norske driftsperioden i 1935-1949. Dette er blant annet tufter, taubanelinjer, kraftstasjon, jernbanesviller, aktivitetsområder o.l. Det er også bevart ni stående bygninger. Kart: Trygve Røysland / Sisselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstittutt.

Figur 24: Det er bevart ni stående bygninger fra den første norske driftsperioden innenfor område 2. Det er i tillegg påvist seks tufter fra den svenske perioden som ligger under stående bygninger fra den norske perioden. Kart: Trygve Røysland / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstittutt.

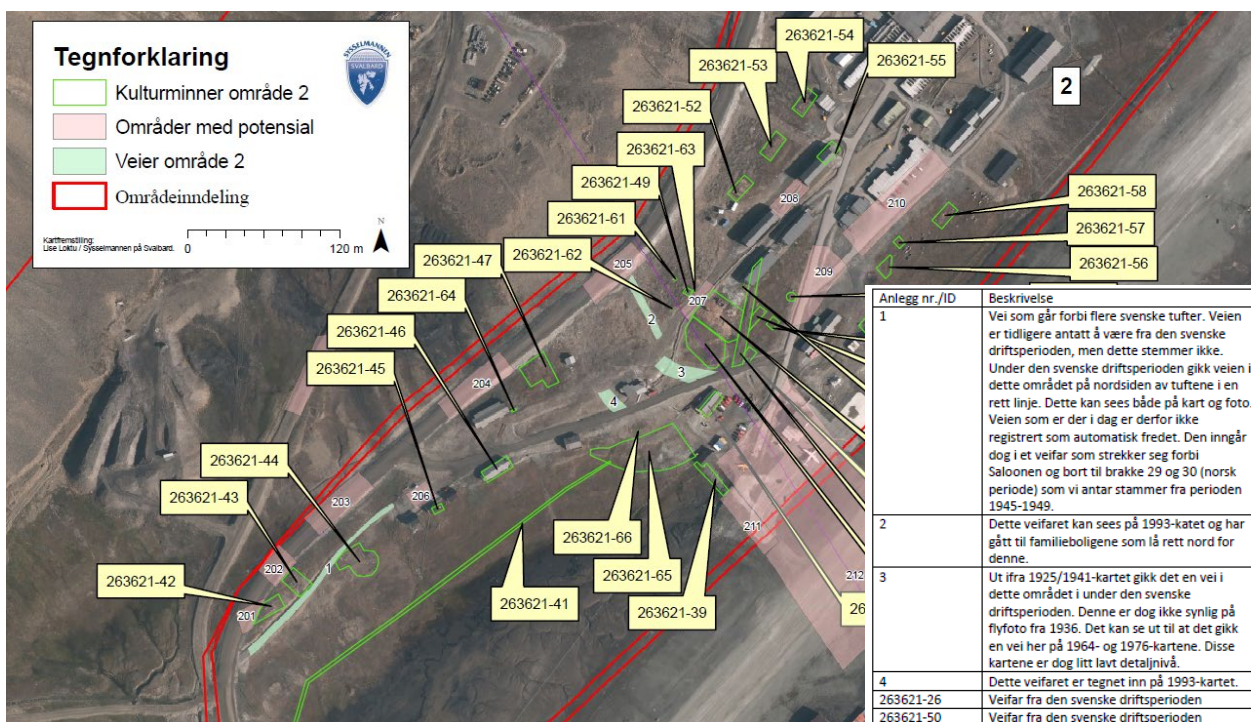
8.4.1 Nærmere om gamle veifar i område 2

Det er bevart få veifar fra perioden før 1944. Perioden 1945-1949 er dårlig dokumentert med få kart og fotografier. De veiene som synes på fotografier fra denne perioden, og tidligere perioder, bærer preg av å være lite oppbygd og vil trolig være dårlig bevart i dagens landskap.

Der det er påvist klare veistrukturer eldre enn 1946 er disse registrert og lagt inn i Askeladden. Gamle veifar som i dag er ødelagt/tapt av nyere inngrep er ikke lagt inn i Askeladden. Det kan likevel være aktuelt å bevare linjer etter gamle veifar. Dette vil ivaretas i miljømyndighetenes tilbakemelding til opprydningsplanen og omhandles ikke videre i denne rapporten.

I veisystemet fra perioden 1945-1948 har det gått en vei mellom bebyggelsen over flyplassområdet og ned til Gamlekaia. Denne veien er trolig plassert på en oppbygd skinnegang fra den svenske driftsperioden som har gått parallelt og vest for taubanen, og øst for bremsebanen. En annen veistrekning som vi antar har vært i bruk fra etterkrigsperioden er veien som går fra brakke 29 og 30 (norsk periode) mot SV, nord for kraftstasjonen, syd for Saloonen og videre mot de svenske tuftene. Den vestlige delen av denne veien er omtalt som nr. 1 i figur X.

Figuren under viser oversikt over de veifar som er identifisert i område 2 (grønn markering).

Figur 25: Oversikt over veifar som er identifisert i område 2 (grønn markering).. Kart: Trygve Røysland / Sysselemannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstitutt.

Tabell 4: Strukturliste for område 2. Fullstendig strukturliste for is 263621 sees i vedlegg 1. Grønn markering markerer kulturminner som ikke er automatisk fredet.

Askeladden ID		Beskrivelse	Strukturnr.	Gammel id / nyreg
263621-39	2	Bremsebanetrasè med bru	A144	Nyregistrert
263621-40	2	Tuft etter Pumpestasjonen	B100	Nyregistrert
263621-41	2	Rester etter vannledning	B101	144344-16
263621-42	2	Tuft etter Funksjonærbolig	B102	144344-9
263621-43	2	Søppelfylling	B103	Nyregistrert
263621-44	2	Tuft etter Funksjonærmesse	B104	144344-10
263621-45	2	Tuft etter Kontor	B106	144344-23
263621-46	2	Tuft etter Sykehus	B107	144344-27
263621-47	2	Tuft etter Markenteri med proviantbod	B108	144344-11
263621-48	2	Ruin etter Kraftstasjon	B109	144344-12
263621-49	2	Steinknuser	B110	144344-13
263621-50	2	Veifar	B111	Nyregistrert
263621-51	2	Tuft etter Mekanisk verksted og smie	B112	144344-26
263621-52	2	Tuft etter Barakke F	B113	144344-14
263621-53	2	Tuft etter Barakke D	B114	144344-14
263621-54	2	Tuft etter Barakke F (E)	B115	144344-14
263621-55	2	Tuft etter Barakke C	B116	Nyregistrert
263621-56	2	Trekonstruksjon og aktivitetsspor	B117	Nyregistrert
263621-57	2	Bygningsrester	B119	Nyregistrert
263621-58	2	Tuft	B120	Nyregistrert
263621-59	2	Taubanebukk	BT1	Nyregistrert
263621-60	2	Betongfundament	D101	Nyregistrert
263621-61	2	Betongfundament	D102	Nyregistrert
263621-62	2	Trestolpe med skoningsstein	D103	Nyregistrert
263621-63	2	Metallgjenstand	D104	Nyregistrert
263621-64	2	Lastevogn og store metallgjenstander	D105	Nyregistrert
263621-65	2	Veifar og bygningsrester	D111	Nyregistrert
263621-66	2	Trestolpe med skoningsstein	D117	Nyregistrert
263621-67	2	Tuft etter Reservekraftstasjon	H17	Nyregistrert
263621-68	2	Bygningsrester	H39	Nyregistrert
263621-69	2	Tuft 1 norsk etterkrigsperiode	NH1	Nyregistrert
263621-70	2	Tuft 2 norsk etterkrigsperiode	NH2	Nyregistrert
263621-71	2	Tuft 3 norsk etterkrigsperiode	NH3	Nyregistrert
263621-72	2	Gamle bakeriet / Vinboden (Bygg 413)	NH4	144344-1
263621-73	2	Sykehuset / Saloonen (Bygg 405)	NH5	144344-2
263621-74	2	Legebolig/gymsalen (Bygg 404)	NH6	144344-3
263621-75	2	Gamle butikken (Bygg 415)	NH7	144344-4
263621-76	2	Fjøset / Verksted – skytebane (Bygg455)	NH8	144344-5
263621-77	2	Arbeidermessa (Bygg 422)	NH9	144344-6
263621-78	2	Bygningsrester	B131	144344-7,-17
263621-80	2	Brakke 29 (Bygg 429)	NH10	Nyregistrert
263621-81	2	Brakke 30 (Bygg 430)	NH11	Nyregistrert

8.5 Område 4 Barryneset, verkstedet og flyplassområdet

De registrerte kulturminnene innenfor dette området har hovedsakelig opprinnelse i den svenske driftsperioden i 1917-1925.

Innenfor det registrerte området, skal det i under den svenske driftsperioden ha vært oppført tilsammen 11 bygninger (se figur 27). I tillegg ble det oppført en radiomast omtrent midt på neset. Under registreringen ble det påvist tufter etter fem av disse bygningene, samt bygningsrester etter ytterligere to. I tillegg ble det påvist en rekke stolper som settes i sammenheng med radiomastene. Opprinnelig var det flere bygninger enda lengere vest mot gammelkaia, men disse er i dag ødelagt av nyere bebyggelse i verkstedområdet.

Registrerte tufter og bygningsrester er markert med egen geometri og id-dummer. Disse er fremstilt i katalogen. En stor del av Barryneset består imidlertid av stolper knyttet til radiomastene, samt en del løsfunn av gjenstander. På grunn av funnmengden ble det fastsatt en geometri for hele området som omfattes av stolpesystemet knyttet til radiomasten, Funnområde Barryneset id 263621-104. De enkelte funnene innenfor id 263621-104 er fremstilt i kart (figur 26), samt beskrivelse i vedlegg 3.

Området bærer preg av å være forstyrret av anleggsaktivitet. Det er mange kjørespor fra anleggsmaskiner, samt spor etter planering og dosing av masser. Selv om det opprinnelige kulturlandskapet er forstyrret av dette, er det likevel fragmenterte kulturminner bevart.

Figur 26: De registrerte kulturminnene i dette området har hovedsakelig opprinnelse i den svenske driftsperioden. Området bærer preg av mye forstyrrelser fra yngre anleggsvirksomhet. Kart: Trygve Røysland / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstitt.

Tabell 5: Strukturliste for område 4. Fullstendig strukturliste for is 263621 sees i vedlegg 1.

Askeladden ID		Beskrivelse	Strukturnr.	Gammel id / nyreg
263621-79	4	Hundegården (Bygg 345)	NH12	144344-25
263621-95	4	Gamlekaia	A143	144344-24
263621-96	4	Bygningsrester	C106	Nyregistrert
263621-97	4	Bygningsrester	C107	Nyregistrert
263621-98	4	Tuft/bygningsrester	C111	Nyregistrert
263621-99	4	Bygningsdeler etter Grønsak-lager	C108	Nyregistrert
263621-100	4	Betongfundament	C106	Nyregistrert
263621-101	4	Tuft etter Radiostasjon	C110	144344-19
263621-102	4	Tuft etter Barakke	C112	Nyregistrert
263621-103	4	Store metallgjenstander	C113	Nyregistrert
263621-104	4	Funnområde Barryneset	C114	144344-22,-21
263621-105	4	Område med bygningsrester	C115	Nyregistrert
263621-109	4	Område med bygningsrester og gjenstander	C116	144344-20

8.5.1 Nærmere om id 263621-104 *Funnområde Barryneset*

Over et stort område på Barryneset ble det påvist en stor mengde stolper knyttet til radiomastene, samt en del løsfunn av gjenstander. På grunn av funnmengden ble det fastsatt en geometri for hele området som omfattes av stolpesystemet og løsfunnene, kalt *Funnområde Barryneset* id 263621-104. De enkelte funnene er beskrevet i tabell, vedlegg 3.

Figur 27: Oversikt funnområde Barryneset id 263621-104. De enkelte funnene er beskrevet i tabell, vedlegg 3. Kart: Trygve Røysland / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstitut.

8.5.2 Nærmere om bygninger på Barryneset

I området like VNV for Barryneset, mellom veien og flystripa, skal det ifølge 1925/1941-kartet ha vært fem bygninger i den svenske driftsperioden. Det ble påvist tufter eller bygningsrester etter tre av disse. Dette er id 263621-96, -97 og -98. Det som på kartet er avmerket som en liten transformatorstasjon er i dag begravet under flystripa. Hus 27, beskrevet som «Kjøtt-lager», kan befinne seg under veifyllingen. På 1936-flyfoto sees også et annet lite bygg øst for disse bygningene, som også kan være under veifyllingen.

På selve Barryneset, S for veien, skal det ifølge 1925/1941-kartet ha vært seks bygninger i den svenske driftsperioden. Det ble påvist tufter eller bygningsrester etter tre av disse. Dette er id 263621-99 (hus 16/Grønsak-lager), id 263621-101 (hus 13/Radiohytten), og id 263621-102 (hus 12/Barakke). Merk at rester av id 263621-99, beskrevet som «Grønsak-lager», i dag ligger under stående bygning Hundegården, id 263621-79. Bygningsdeler fra Hus 16 ble gjenbrukt i kjellerfundamentet i ny bygning i 1946. Hus 21, «Båthus», som skal ha ligget like SØ for hundegården, ble ikke gjenfunnet. Restene er trolig tildekket av moderne utfyllinger i sjø, og påfylte masser i forbindelse med utbygginger av Hundegården.

Hus 20 og 32 er beskrevet som henholdsvis «Material-lager no. 1» og «Material-lager no. 2». Det var ikke mulig å gjenfinne tuftene etter disse, da dette området er forstyrret. Det er imidlertid påvist to ansamlinger av bygningsrester og gjenstandsfunn som med stor sannsynlighet er rester etter Hus 20, men som er doset utover et større område i senere tid. Dette er id 263621-105 og 263621-109. Hus 20 var det største bygget på Barryneset, og vises på en rekke foto fra svensketiden. Bildene viser at bygningen ofte var omgitt av store mengder utstyr. Bygningen ble brent av tyskerne i 1944.

Figur 28: Ifølge 1925/1941-kartet skal det ha vært oppført tilsammen 13 bygninger i dette området under den svenske driftsperioden.

Figur 29: Hus 20 «Material-lager no. 1» er en bygning som sees på en rekke foto fra svensketiden. Bildene viser at bygningen ofte var omgitt av store mengder utstyr. Bildet er fra 1918 (digitaltmuseum.se).

8.5.3 Nærmere om Radioanlegget

Radioanlegget bestod av en radiohytte som i dag er bevart som en tydelig tuft, se nærmere beskrivelse id 263621-101. Rundt tuften er det imidlertid registrert et stort antall avkappede stolper, samt en rekke liggende stolper og stolpedeler av varierende typer, id 263621-104. Alle stolpene er fremstilt i figur 26, og er nærmere beskrevet egen funnliste i vedlegg 3.

En stor del av stolpene kan med stor sannsynlighet settes i sammenheng med radiostasjonen fra den svenske driftsperioden, da mange av disse står i et system sentrert rundt radiostasjonen. Basert på stolpenes tilstand, utseende og diametermål, har vi forsøkt å identifisere disse, men det er imidlertid usikkerhet knyttet til dette. En rekke av disse stolpene viser tegn til at forvitringen har skjedd fra ytterst til innerst, dvs. at ofte står bare kjerneveden igjen. Dette tolkes som at stolpene opprinnelig kan ha hatt en større, mer uniform diameter enn i dag, og det kan dreie seg om samme tresort.

Selv etter at de fleste stolpene er tolket inn i et system, er det en rekke andre stolper med usikker opprinnelse. Se derfor nærmere beskrivelser av stolpene i vedlegg 3.

Figur 30: Radiostasjonen i 1918, med store mengder stolper (digitaltmuseum.se).

Figur 31: Radiohytten og stolper sees på utsnitt av bilde fra 1918 (digitaltmuseum.se).

Figur 32: Radiohytten sees på utsnitt av flyfoto fra 1936 (Norsk Polarinstitutt).

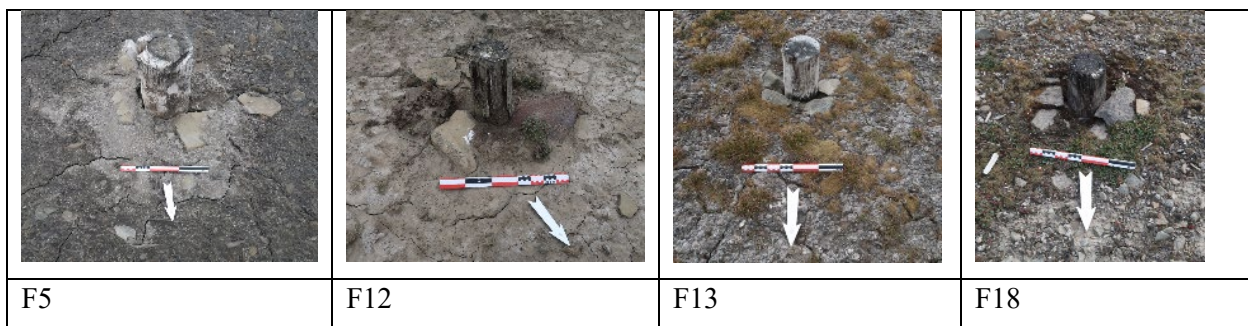
Stolpesystem

Vi har tolket de stolpene som er kappet lavt over bakken (ca. 10-20 cm), som har diameter mellom 13 og 18 cm, og som er pent skodd/fundamentert, til å tilhøre samme system. Vi antar at disse er en del av det svenske radioanlegget. Dette er funn-nummer 5-7, 10-16 og 17-19 (jfr. beskrivelse i funnliste, vedlegg 3, rader markert med grønt). Se eksempel på disse stolpene i figur 32.

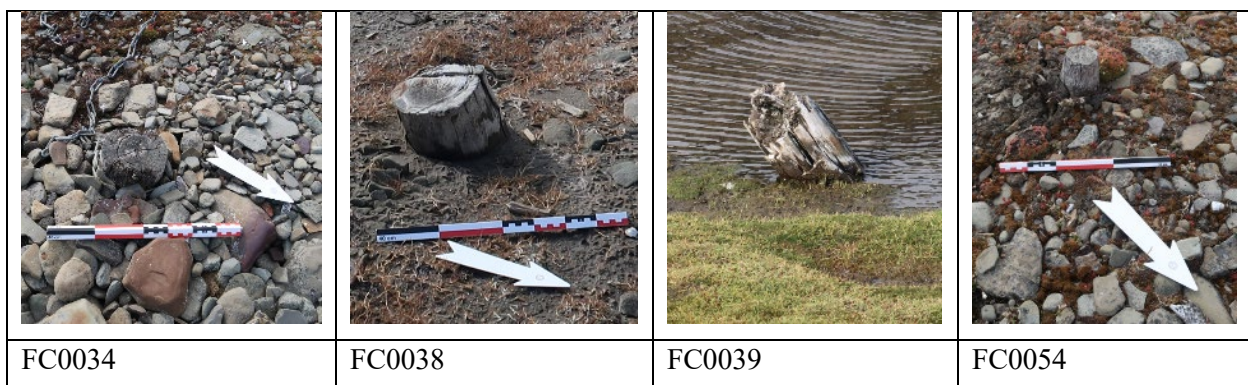
Det er også en del stolper som er usikre, men som vi anser muligens kan være en del av det samme systemet fra svenskeperioden. Disse mangler alle synlig skoning, noe som i noen tilfeller kan være fordi området er svært mosegrodd/under vann. En del av disse usikre stolpene er svært forvitret, beliggende i forstyrrede områder, står skjevt, eller er litt for store/små til å passe i definisjonen over. Se eksempel på disse stolpene i figur 33.

Samlet ser disse stolpene ut til å danne et mønster i en sirkel konsentrert rundt radiohytten. Det er en del færre stolper i området S og SØ for radiohytten, og flere av disse er regnet som usikre. Men dette kan forklares med at dette området er mer forstyrret. Området N og V for radiohytten virker i stor grad å være uforstyrret, med unntak av en kjørevei som går opp mot hovedveien i NV.

To lange liggende stolper er tolket som mulige radiomaster. Dette er funn-nummer 15 og 36. Begge disse stolpene er 14-15 meter lange, og har like barduneringsfester omtrent på midten. På toppen av F36 er det et jernbeslag, på F15 ses avtrykket av et jernbeslag som tidligere har vært der. Lengden på stolpene stemmer også i forhold til høyden som vises på gamle bilder.

Figur 33: Eksempel på stolper som med høy sannsynlighet kan knyttes til den svenske radiostasjonen.

Figur 34: Eksempel på andre stolper som kan knyttes til den svenske radiostasjonen, men med høyere usikkerhet.

8.6 Områder med potensiale for funn

Det er identifisert 18 antall punkter hvor det kan være potensiale for å påtreffe kulturminner ved fjerning av moderne bygg og infrastruktur (figur 34). Dette kan eksempelvis være rester av tufter under eksisterende vei eller tufter under stående bygninger.

Kartet viser definerte områder med potensiale for funn under nyere anlegg. I kartet er disse områdene nummererte etter opprydningsprosjektets definerte områdeinndeling (område 1, 2 osv.). Det vil si at områder med potensiale for funn innenfor område 1, er nummerert 101, 102 osv., mens funnpotensiale i område 2 er nummerert 201, 202 osv.

Tabell 6 beskriver hva det kan forventes å finne i de definerte områdene. Venstre kolonne er nummerert med henvisninger til geometri i kartet. Midtre kolonne angir en beskrivelse av hva som kan forventes å finne. Høyre kolonne angir en prioritering ut fra potensiale for funn.

Det vil være stor forskjell på funnpotensiale i de ulike områdene, alt etter hvor mye som er gjort av terrenginngrep opp gjennom årene. Prioriteringene utløser derfor ulike krav til tiltak i forbindelse med opprydningsarbeidet. Det understrekes at dette ikke utelukker at det kan påtreffes funn også andre steder.

Figur 35: Det er identifisert 18 punkter hvor det kan være potensiale for å påtreffe kulturminner ved fjerning av moderne bygg og infrastruktur. Dette kan eksempelvis være rester av tufter under eksisterende vei (se tabell 6). Kart: Trygve Røysland / Sisselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstittutt.

Tabell 6: Beskrivelser av hva det kan forventes å finne i de definerte områdene. Venstre kolonne er nummerert med henvisninger til geometri i kartet (figur 34). Midtre kolonner angir en beskrivelse av hva som kan forventes å finne. Høyre kolonne angir en prioritering ut fra potensiale for funn.

NR.	BESKRIVELSE	MULIGE FUNN	PRI
101	Spor etter bremsebanen	-Det har vært en oppbygd trase i området (foto). Rester i form av stolper i bakke. -Eventuelt sviller i tre eller metall og fyllskifter generelt. Se ID263621-28	2
102	Spor etter bremsebanen	-Det har vært en oppbygd trase i området (foto). Rester i form av stolper i bakke. -Eventuelt sviller i tre eller metall og fyllskifter generelt. Se ID263621-28	2
103	Spor etter taubanelinjen	-Se spesielt etter fundament fra taubanebukker. Disse vil være synlig i form av stående stolper. -Kan gjøre funn av wire som kan fjernes uten dokumentasjon	2
104	Spor etter taubanelinjen	-Se spesielt etter fundament fra taubanebukker. Disse vil være synlig i form av stående stolper. -Kan gjøre funn av stålwire som kan fjernes uten dokumentasjon	2
201	Tuft etter Funksjonærbolig	Det nordvestre hjørnet av tufta ligger under veien og vil være mulig å avdekke. Grunnmur av betong/mur og bygningsrester generelt.	1
202	Søppelfylling	Det ligger en søppelfylling rett syd for veien. Det bør undersøkes om fyllingen fortsetter inn under veien.	2
203	Hus 1 Formannsbolig	Retten nord for veien er det rester etter en bygning som trolig er restene etter Hus 1 Formannsbolig i form av stående trestolper. Vil trolig kunne påtreffe trestolper, teglstein etter pipeløp og bygningsrester generelt.	1
204	Hus 36 Formannsmesse	Hus merket som «Hus 36» på kart fra 1925, beskrevet som «Formannsmesse». Området der huset lå ligger i dag under veien. Ved fjerning av masser på veien kan det forventes å dukke opp bygningsrester, kanskje også en tuft. Arkeolog påkalles ved funn, for dokumentasjon og videre fremgangsmåte.	1
205	Hus 35 Bad og vaskehus	Hus merket som «Hus 35» på kart fra 1925, beskrevet som «Bad og vaskehus». Området der huset lå ligger i dag under veien. Ved fjerning av masser på veien kan det forventes å dukke opp bygningsrester, kanskje også en tuft. Arkeolog påkalles ved funn, for dokumentasjon og videre fremgangsmåte.	1
206	Hus 3, Formannsbolig	Hus merket som «Hus 3» på kart fra 1925, beskrevet som «Formannsbolig». Området tilsvarer i dag parkeringsplassen like nord for «mekanikerhusene». Det kan forventes å dukke opp bygningsrester og kull ved fjerning av parkeringsplassen. Arkeolog påkalles ved funn, for dokumentasjon og videre fremgangsmåte.	1
207	Hus 14 Kraftstasjonen	Rester etter og nordlig avgrensning av kraftstasjonen. Rørgaten og veien går delvis inn på kulturminnet	1

208	Hus 7, Arbeiderbrakke	Område med rester av tuft etter det som er merket som «hus 7» på kart fra 1925, beskrevet som «Barakke B», fra den svenske driftsperioden. Området med spor etter tuften ligger mellom to stående røde brakkehus 29 og 30. Området er svært påvirket av planering til brakkerigger og kjørevei/parkering mot Ø. det er litt av gammel markoverflate bevart i skråning mot Ø, her ser vi en trestolpe (ca 30 cm over overflaten) og noe brent tegl i kuttet til skråning ned mot vei og brakkerigger i Ø. Arkeolog påkalles ved funn, for dokumentasjon og videre fremgangsmåte.	1
209	Hus 39 Marketenteri	Det er påvist bygningsrester i området som korrelerer med det som er merket som «Hus 39» på kartet fra 1925, og er beskrevet som «Marketenteri», se id 263621-68 i katalogen. Bygningsrestene kan i dag sees som en SSV-NNØ orientert forhøyning i terrenget hvor det ligger mye rester av teglstein, samt noe stein og trerester. Det er ikke mulig å se noen tydelig utstrekning av eventuell tuft, men det er potensiale for at rester etter tuften ligger helt eller delvis under dagens vei. Ved fjerning av masser på veien kan det forventes å dukke opp bygningsrester, kanskje også en tuft. Arkeolog påkalles ved funn, for dokumentasjon og videre fremgangsmåte.	1
210	Stort potensial for bygningsrester	Område med steinfylling på gammel markoverflate. Det en del bygningsrester i området. Vi har ikke lyktes å sikkert lokalisere Hus 38 og 29 som trolig har rester bevart under steinfyllingen.	2
211	Bremsebanen	Oppbygd trasse av bremsebanen. Oppbygd med stein og grusmasser. Trolig rester etter trestolper, sviller og skinner. Fortsetter trolig frem til landingsstripa.	1
212	Taubane og kulldeponi	Stort område som har inneholdt taubanelinje og anlegg for deponering og lasting av kull. Konstruksjoner i hovedsak av tre, noen bygd på betongfundament.	2
401	Hus sett på flyfoto 1936	Mindre bygning sett på flyfoto fra 1936. Det er trolig bevart tuft under veifyllingen	1
402	Demning	Rester etter demningen fra den svenske driftsperioden.	1

Figur 36: potensielt funnområde nr. 101, 102 ,103 og 104.

Figur 37: Potensielt funnområde nr. 203.

Figur 38: Potensielt funnområde nr. 203.

Figur 39: Potensielt funnområde nr. 204.

Figur 40: Potensielt funnområde nr. 205.

Figur 42: Potensielt funnområde nr. 206.

Figur 41: Potensielt funnområde nr. 208.

Figur 44: Potensielt funnområde nr. 209 og 210.

Figur 43: Potensielt funnområde nr. 211.

Figur 46: Potensielt funnområde nr. 401.

Figur 45: Potensielt funnområde nr. 402.

8.7 Gjenstander

Under feltarbeidet ble det samlet inn og listeført 314 gjenstander som er automatisk fredet eller vurdert som verneverdig.

Fra Saloonen ble det hovedsakelig hentet inn mindre gjenstander som verktøy som stammer fra den svenske driftsperioden. Dette ble også hentet inn gjenstander som representerer dagliglivet fra den norske driftsperioden. Fra Fritidsbygget ble det hentet inn en rekke måleinstrumenter og gruveredningsutstyr. Det ble også hentet inn en del arkivmateriale, blant annet Stige-dagbøker.

Undre feltarbeidet ble det foretatt en foreløpig kartlegging av gjenstandene ved foto og beskrivelse i lister. Utførlig katalogisering og dokumentasjon av gjenstandene skal utføres av Svalbard museum i løpet av 2020, og vil fremstilles i en egen rapport.

Alle innsamlede gjenstander oppbevares på Svalbard museum inntil videre kartlegging er gjort. Alt innsamlet materiale skal dokumenteres, katalogiseres og evt. konserveres ved Svalbard museum. Fredete gjenstander skal i utgangspunktet magasineres ved museet, med mindre annet bestemmes under utredningene. Behov for magasinerings av bevaringsverdige gjenstander vil vurderes under katalogiseringen. Sysselmannen vil i samarbeid med SNSK og museet vurdere hvorvidt disse gjenstandene skal magasineres eller benyttes i fremtidige gruverelaterte utstillinger. Alt arkivmateriale fra den norske driftsperioden vil overføres til statsarkivet etter gjennomgang.

Figur 47: Det er samlet inn og listeført 314 gjenstander som er automatisk fredet eller vurdert som verneverdig.

8.8 Vurdering av landskapet

Undersøkelsen har kartlagt hvilke kulturminner og landskapstilpasninger som er bevart fra den svenske og den første norske driftsperioden. Dette innebærer at vi nå har bedre oversikt over hvilke objekter og landskapsendringer som kan knyttes til de to periodene.

Resultatene viser at gruvelandskapet som ble formet i periodene fra 1917-1925 og 1935-1949 er betydelig påvirket av nyere inngrep. Kulturminner og landskapselementer fra disse periodene er i dag bevart som «øyer» i nåtidslandskapet. Nåtidslandskapet reflekterer på denne måten tidsdybden i gruvehistorien i Sveagruva. Bevaring av kulturminner i Svea vil kreve at det gjøres valg mellom rekonstruksjon av naturlandskap og kulturlandskap.

Figur 48: Kartet viser kulturminner og landskapselementer som er bevart fra den svenske (grønn) og første norske (rosa) driftsperioden. Stående bygninger fra 1945-1949 er markert med gult. Kart: Trygve Røysland / Sysselmannen på Svalbard. Kartgrunnlag/ortofoto: ©Norsk Polarinstitutt.

Figur 49: Gruvelandskapet som ble formet i periodene fra 1917-1925 og 1935-1949 er betydelig påvirket av nyere inngrep. Kulturminner og landskapselementer fra disse periodene er i dag bevart som «øyer» i nåtidslandskapet.

Figur 50: Man kan fortsatt se vage avtrykk etter gamle veisystemer i sentrumsområde, uten at det har vært mulig å avgrense disse.

Figur 51: Området på Barryneset bærer preg av å være forstyrret av nyere anleggsaktivitet. Det er mange kjørespor fra anleggsmaskiner, samt spor etter planering og dosing av masser.

9. Konklusjon / sammendrag

En viktig ramme for undersøkelsen har vært Riksantikvarens signaler om å bevare et helhetlig gruvelandskap fra den svenske driftsperioden (1917-1925), og den første norske driftsfasen (1935-1949). Det har blitt presisert at dette innebærer å bevare flest mulig kulturminner fra de to periodene, men at det likevel må gjøres en konkret vurdering av de enkelte kulturminnene ved konflikt med andre miljøfaglige hensyn.

Undersøkelsen har resultert ny og mer detaljert kunnskap om kulturminnene i Sveagruva. Dette innebærer at vi nå har bedre oversikt over hvilke objekter og landskapsendringer som kan knyttes til de to periodene. Resultatene viser at gruvelandskapet som ble formet i periodene fra 1917-1925 og 1935-1949 er betydelig påvirket av nyere inngrep. Kulturminner og landskapselementer fra disse periodene er i dag bevart som «øyer» i nåtidslandskapet.

Registreringen har påvist totalt 107 enkeltminner i Svea. Av disse er 51 enkeltminner tidligere registreringer som er kontrollregistrert og har fått ny geometri og ny beskrivelse/tolkning. 56 av disse er imidlertid nyregistrerte kulturminner, det vil si at de ikke var registret i Askeladden tidligere. Dette er en økning av antall enkeltminner på over 50% sammenlignet med tidligere registreringer. Det er også indentifisert områder hvor det er potensiale for å påtreffe kulturminner under nyere anlegg, eksempelvis tufter o.l.

Under feltarbeidet ble det samlet inn og listeført 314 gjenstander som er automatisk fredet eller vurdert som verneverdig. Under feltarbeidet ble det foretatt en foreløpig kartlegging av gjenstandene ved foto og beskrivelse i lister. Utførlig katalogisering og dokumentasjon av gjenstandene skal utføres av Svalbard museum i løpet av 2020, og vil fremstilles i en egen rapport. Alle innsamlede gjenstander oppbevares på Svalbard museum inntil videre kartlegging/katalogisering er gjort. Sysselmannen vil i samarbeid med SNSK og SM, vurdere hvorvidt de skal magasineres eller kan benyttes i fremtidige gruverelaterte utstillinger.

Alle nye data fra kartleggingen har nå blitt registret under en ny lokalitet med nytt id-nummer: 263621 og 107 enkeltminner. Nyregistrerte kulturminner og gamle id-nummer på tidligere registreringer er merket i strukturlistene i vedleggene. Det understrekes at mange av de nyregistrerte kulturminnene kan ha vært allment kjent tidligere, uten at de har vært registret i Askeladden. Merk at tidligere registrerte kulturminnene forstått er søkbare på gammelt id-nummer i Askeladden.

**SYSSELMANNEN
PÅ SVALBARD**

**THE GOVERNOR OF SVALBARD
ГУБЕРНАТОР СВАЛЪБАРДА**

N-9170 LONGYEARBYEN

**Telefon
+47 79 02 43 00**

**E-post
firmapost@syssemmannen.no**